

УДК 821.161.2“18/19”–6.09І.Франко:929

БІОГРАФІЯ НА ЗАМОВЛЕННЯ

Роман ГОРАК

*Львівський літературно-меморіальний музей І. Франка,
вул. Івана Франка, 150-152, 79011 Львів, Україна*

Досліджуються стосунки Івана Франка з власником села Вікна на Тернопільщині, письменником та громадським діячем Владиславом Федоровичем, а також історія написання Іваном Франком на замовлення Владислава Федоровича біографії його батька, письменника та видатного діяча періоду революційних подій 1848 р. Івана Федоровича. Вперше публікуються 32 листи Владислава Федоровича до Івана Франка у цій справі.

Ключові слова: Іван Франко, Владислав Федорович, Іван Федорович, листи.

Перший раз прізвище Федорович в епістолярії Івана Франка з'являється в листі до Ольги Рошкевич, ще тоді нареченої письменника, від 29 лютого 1876 р. [1, т.48, с.46], в якому він скаржиться на те, що від 1 березня він тратить лекцію у Федоровича (без уточнень, в якого саме), а ось стипендію дістане десь близько 20 березня, а тому доведеться трохи попостити через брак грошей. Коментатори та укладачі 50-томного видання творів Івана Франка без видимих на це причин вирішили, що мова йде саме про Владислава Федоровича.

Наступну згадку знаходимо в листі Івана Франка до М. Драгоманова від 24 квітня 1883 р. [1, т.48, с.351]: “Поперед всього годилось би розказати Вам про мої сьогочасні “походження”, а іменно про ціломісячну гостину у Федоровичів. Прислав Фед[орович] гроші, – приїзди до Вікна! Приїхав я. Дає мені ось яку роботу: по його батькови Івану осталося багацько письм – філософія, а властиво соціологія, хоч і недокінчена, а крім того, велика кореспонденція від р. 1835 до 1870, всього 8 – 10 тисяч листів. Отож каже він мені з тих листів, а також з споминок його матері, зладити біографію старого. Я принявся, особливо коли розглядав, що листи кидають доволі світла на досить темні часи від 1835 до 1846, на заходи польських демократів у 40-их роках, а особливо на події 1848 року, коли Ів[ан] Фед[орович] був послом з Тернополя до сейму Віденського. От я й рішився на підставі тих листів, оповідань, а також друкованих джерел злагодити життя Ів. Федоровича на тлі його часу. Прийдеться розказати про р. 1831, 1846, 1848, 1859-1864, коли Ів[ан] більше або менше брав участь у житті публічним. Чи удасться мені та робота, Господь знає, – хотів би-м принаймні матеріалу подати доста. Праця над Фед[оровичем] займе мені час до пізньої осені”.

Те, що у Вікні Іван Франко займався не тільки справою, до котрої був запрошений, тобто справою написання біографії Івана Федоровича, свідчить і закінчення цього листа до М. Драгоманова: “Я хочу підбити Федор[овича], щоб він для своєї бібліотеки закупив Рейса і надіюсь, що він се зробить, я тоді буду міг користати з нього, як з свого. Сидячи у Вікні, я зачав пробувати своїх сил у

писанні популярних речей і зладив (не цілу ще) штучку з економії суспільної: теорію грошей. Коли б мені тепер на святах удалось її докінчити, то можна б і напечатати з часом у “Сільській читальні”. “Рейс” – це Едвард Рейс, автор багатьох критичних досліджень про Біблію, а оця “штучка з економії суспільної” – це, очевидно, стаття Івана Франка “Розмова про гроші і скарби з передмовою о заложенню Добровільської читальні. Списав Мирон”, випущеної окремих виданням у “Просвіті” (№ 74) 1883 р.

Що праці над біографією Івана Федоровича на замовлення його сина Владислава (який, до речі, і сам міг написати таку біографію, оскільки і він був письменником, випускав книжки і друкувався у різних часописах), належала до тих праць, до котрих не лежало серце Франкове, нема жодного сумніву, а підтвердження можна знайти в його листах до знайомих та друзів. “Здається, – писав він близько 25 листопада 1883 р. до Уляни Кравченко, – що буду мусив виїхати до Вікна до п. Федоровича на довший час, бо я працюю тепер над обширним житєписом його батька, і може бути, що якраз тоді, коли Ви будете тут на вечерку забавлятися, я буду сидів над старими поживклими паперами і сліпає над їх відчитуванням і переписуванням. Гіркий наш ідеалізм!” [1, т.48, с.376]. Ще чіткіше про характер своєї праці він сказав у листі до Климентії Попович від 27 березня 1884 р.: “А і тепер, крім обов’язкової роботи, котрою я мушу заробляти собі на хліб, я не раз і по кілька тижнів або місяців не тикаю тих праць, котрі би могли мене трохи вище поставити, могли би дещо нового сказати нашій суспільності і до котрих ціла душа моя тягне. У мене під рукою дві такі праці: історична книга про життя Івана Федоровича і поема “Нове життя”. Федорович за гроші, отже мушу не раз перемагатися і робити його – оба Ваші листи застають мене іменно за сею роботою, – а поема, бідна сирота, ледве розпочата, лежить собі в паперах, ледве часом вночі чоловік знайде часу написати одну строфку” [1, т.48, с.407].

На закінчення писання поеми “Нове життя”, вже не кажучи нічого про її викінчення, в Івана Франка так ніколи вже й не знайдеться часу, хоча він всіляко намагався той час знайти і вперто працював: то змінював свій первісний задум, то наділяв героїв іншими іменами, напевно забувши, як їх називав перед тим, то викидав певні вже відпрацьовані строфи, а то й цілі частини поеми, натомість писав нові і часто гірші від попередніх, але праці над поемою не завершив і тій же Климентії Попович в листі, писанім десь між 28 квітнем та 3 травнем 1884 р. [1, т.48, с.426], скаржився:” Мої улюблені праці, о котрих я частенько думаю безсонними ночами, а особливо моя повість про “Басараба” і поема “Нове життя”, так, мабуть, і остануться або незакінченими, або й незачинаними. Та що діяти, не під такою, відай, зіркою ми родились, щоб нам вільно було думати о сповненні наших замислів”. У цьому він, розчулений над своєю лихою долею поета, навіть прислав їй “Пролог” до “Нового життя”, де були оті слова, котрі тепер так часто повторюють, коли хочуть підкреслити не то свою, не то Франкову, любов до рідного краю:

О краю мій, Підгір’я ти прекрасне,
Як я люблю, як я люблю тебе!

Мов зірка та, що світить і не гасне,
Так та любов у серці мні живе.

Згідно з авторським задумом поема мала складатись з 12 частин, а кожна частина мала містити 50 – 100 строф. На час написання листа до К. Попович наприкінці квітня та початку травня мав готовим “Пролог” та кусник першої частини. Той “Пролог” Іван Франко вперше опублікував тільки 1886 р. в журналі “Зоря” (№ 1, с.4–5). Першу частину поеми, яку назвав “Стріча”, надрукував аж у 1893 р. у книзі “З вершин і низин”, а другу під назвою “Панич” – у “Зорі”, № 7 за 1890 р.

Праця над біографією Івана Федоровича була вимушеною, а також була результатом тих прикрих матеріальних обставин, у котрі потрапив Іван Франко після свого другого арешту 1880 р., коли стало зрозуміло, що думку чи мрію про одержання якоїсь державної посади (наприклад, учителя в якійсь гімназії на підставі університетського диплома та відповідних кваліфікаційних екзаменів перед спеціальною атестаційною комісією) доведеться поховати раз і назавжди. Залишалась тільки журналістська робота, яка аж ніяк не могла йому дати хоч яке-таке утримання. Тому, турбуючись за своє майбутнє, Франко укладає різні плани порятунку, серед яких найреальнішим йому видається справа заснування “комуни”, тобто своєї сільськогосподарської кооперативи чи то на викупленій, чи виарендуваній землі у Дзвонковських у Станіславові чи в Озаркевичів у Белелуї. Він збирається працювати звичайним робітником вдень, а ввечері займатись літературною працею. Однак для розгортання такої діяльності, наївність котрої видна відразу, йому принаймні на перших порах потрібен був стартовий капітал, тобто гроші, яких він і близько не мав. Щоб заробити хоч трохи грошей, він кидається на всі боки, але потрапляє в якесь зачароване коло, розірвати яке йому ніяк не вдавалось. Реально заробити трохи грошей можна було, написавши запропоновану йому історію української літератури. Ця пропозиція надійшла йому з Ляйпцига, проте Іван Франко прекрасно розумів, що написати таку історію буде неможливо, по-перше тому, що подібної історії ще не було написано, а по-друге, писати її тільки на основі так званої “русинської” частини було просто для нього немислимо. Вихід із такої ситуації Франко бачив тільки в тому, щоб поїхати до Києва і там на місці добре вивчити українську літературу, чого не міг зробити сидючи у Львові. На поїздку потрібні були гроші, котрих не було, а потім... потім, вважав він, якось само собою все стане на місце. Не маючи жодного виходу, Іван Франко погодився на пропозицію Владислава Федоровича написати біографію його батька.

Коли і за яких обставин познайомився Іван Франко з Владиславом Федоровичем, невідомо. Можна здогадуватись, що знайомство відбулось десь відразу після приїзду Івана Франка до Львова. Якраз тоді Владислав Федорович був головою “Просвіти” (1873 – 1876), часто приїздив до Львова і цілком можливо, що І. Франко й був найнятий репетитором до “Федоровича”, про якого пише в листі до Ольги Рощкевич від 26 лютого 1876 р. [1, т.48, с.46]. Найправдоподібніше, цим “Федоровичем” був Тадей, двоюрідний брат Владислава, власник села Клебанівки, про що каже здогадуватись його лист до Івана Франка від 15 листопада 1884 р., котрий далі публікується під № 16 та в

котрому Тадей Федорович дякує Іванові Франку за те, що той зайнявся справою пошуку вчителя-репетитора для його сина. Синів у Тадея Федоровича у Львові було декілька, про що свідчать звіти дирекції львівських гімназій.

Зовсім незрозумілим і нез'ясованим залишається питання, навіщо й чому біографію батька його син захотів мати в інтерпретації І. Франка, оскільки така біографія була не тільки вже написана, але й опублікована. Написав її відомий громадський діяч Федір Білоус (1828–1892), товариш Івана Федоровича, посол до галицького сейму у 1861–1867 та 1870–1876 рр. Вона була призначена для книжки Івана Федоровича “Афоризми”, яка вийшла в Коломиї 1882 р. в друкарні М. Білоуса “языком русским”. Це була вже друга книжка афоризмів Івана Федоровича. Перша книжка під назвою “Aforyzmy Jana Fedorowicza. Wydanie роśmertne” вийшла в Кракові в друкарні Леона Пашковського 1873 р. на 211 сторінках. Як твердить Ф. Білоус у вступному слові до коломийського видання “Афоризмів”, книжка мала успіх.” О сочинении том, – писав він, – а именно о авторе его высказались временописи: La Rivista Eeuropea, Przegląd polski, Czas, Слово и ин. с полным узнанием.”

Ця доволі велика книга на 204 сторінках містила шість розділів афоризмів про Бога, правду, добродійність, природу, державу, мудреців, народи, уряд, геніїв, світ, людей, життя, суспільство, жінок та любов, а також афоризми з приводу будь-якої пори року і дня та про всяк випадок. Тим афоризмам передувала біографія автора, яку Федір Білоус розпочав від часу, коли на Русі земля була “пребогатая молоком и медом пльвущая, а горами хлебом застеланная”. На тій землі правили Рюрики, з яких і походить рід Федоровичів. Про них з великим пієтизмом і оповів Ф. Білоус. Поза будь-яким сумнівом, він користувався архівом у Вікні, оскільки в своїй праці покликався на ті самі джерела, що й Іван Франко. Зрештою, в цьому не було нічого дивного, оскільки Ф. Білоус 1857 р. працював професором у Тернопільській гімназії і часто відвідував Івана Федоровича в його маєтку і було не без того, щоб господар не оповідав про своїх предків, які розсіялися по Україні, Литві, Волині та Поділлі. В архіві Івана Федоровича зберігалися старі грамоти про княже походження роду, яке було підтверджене як австрійськими, так і російськими властями, і вони ж дозволили цьому родові і його нащадкам користуватися родовим гербом, на якому було зображено княжу корону та горностаєвий плащ.

Документально було підтверджено, що предок Івана Федоровича Сашко Федорович 1594 р. був вибраний козацтвом під час турецько-угорської війни послом до цесаря Рудольфа II, уклав з ним угоду, внаслідок якої запорожці великою силою пішли на Волощину та Угри і дійшли до Білгороду. Вславився своєю хоробрістю Микола Федорович: він відзначився в поході Тимофія Хмельницького на Волощину, коли той ішов сватати доньку Великого молдавського Господаря. По смерті Тимофія Хмельницького Федорович, ставши на чолі війська, уклав мир, вигідний для козацтва. Безпосереднім предком Івана Федоровича був кальницький полковник Іван Федорович, якого козаки звали Федоренко. 17 липня 1648 р. він очолив штурм фортеці під Збаражем, а відтак брав участь у битві під Зборовом і потрапив на сторінки літопису Самовидця. По смерті Богдана Хмельницького Іван Федорович-Федоренко був балабановським

полковником і вірним помічником гетьмана Івана Виговського, виконуючи складну дипломатичну місію. За свої воєнні заслуги він дістав від гетьмана у вічне володіння містечко Боярки в Київському повіті. Син Івана Федоровича поселився в Галицькій землі і був власником маєтків Рокшиці.

За короля Яна Собеського вславився своєю хоробрістю Данило Федорович як полководець запорозького війська у так званій Священній війні з Туреччиною та проявив чудеса героїзму в час облоги Відня 1683 р. Відзначився в боях 1704 р. Яким Федорович, що був генералом в армії Івана Мазепи. 1750 р. в боротьбі проти Карла III брав участь Матвій Федорович і дістав 1752 р. від короля Августа III село Нанову. Цей Матвій Федорович був прадідом “нашого” Івана Федоровича. Син Матвія Федоровича Гаврило служив у війську короля Станіслава Августа, був учасником виступів конфедератів, а його син Андрій в Тернопільському окрузі посідав Жеребки Шляхетські, Білянівку та Лежанівку. Син Андрія Іван, для написання біографії якого був запрошений Іван Франко, народився в Гнилицях Великих 1811 р., а Франко уточнить, що було це 10 червня. На той час Гнилиці і цілий північно-східний кут Галичини належав до Росії і перейшов до Австрії тільки 1815 р. Саме із з'ясування того факту, чому Іван Федорович народився, скажімо, не в Жеребках Шляхетських, а в Гнилицях, і розпочинається перший з відомих листів Владислава Федоровича до Івана Франка і датується він 15 квітнем 1883 р., тобто ще перед тим, як в епістолярії Івана Франка вперше з'явиться повідомлення про поїздку його до Вікна для роботи над біографією Івана Федоровича. Власником Жеребок Шляхетських, як виявилось, батько Івана Федоровича Андрій Федорович був від 1812 р. Жеребки Шляхетські або Жеребки Малі належали до скалатського повіту і розташовані були в 11-ти кілометрах на північний захід від Скалату. На південному сході від них – село Романівка. На півдні – Жеребки Королівські, на схід Колодіївка, на півночі – Галушинці, на північний захід – Романівка, а на південний захід – Ходачків Малий. До маєтностей двору належало 325 моргів орного поля, 31 морг лугів та городів, 28 моргів пастівників. 1890 р. село нараховувало 90 будинків. Населення складалось із 460 русинів та 69 поляків, до яких зараховували 20 євреїв.

Римо-католицька парафія Жеребків належала до Галушинців, а греко-католицька парафія належала до Жеребків Королівських, або Жеребків Великих, де була церква Успіння Богородиці. В самих Жеребках Шляхетських була церква Покрови. Метричні книги церкви в Жеребках збереглись у Центральному державному історичному архіві України (далі – ЦДА України) у Львові (фонд 201, опис 4а) і охоплюють час від 1836 до 1865 р. (справи 1846–1848). Однак у цих документах нема жодного запису, що стосується Федоровичів. Збереглись і метричні книги костьолу в Галушинцях, куди парафіально належали Жеребки. Вони охоплюють записи про смерть 1784 – 1899 рр. (справа 48), народження 1784 – 1900 рр. (справа 49) та народження 1836 – 1890 рр. (справа 50). Ці справи належать до фонду 485, опису 1 Державного архіву Тернопільської області (далі – ДАТО). Аналіз цих метричних книг показав, що, очевидно, при розподілі маєтностей між синами Андрій Федорович Жеребки Шляхетські віддав Алойзові, брату Івана Федоровича. Невідомо, чи сам Алойза вважався поляком, чи такими вважали себе вже його діти, проте факт залишається фактом: метричні записи

вже його роду зберігаються не в церковних, а в костьольних метричних книгах. Іншими словами нащадки вважали себе не українцями, а поляками. В метричних книгах зафіксовані такі записи: 6. 02.1874 р. (2, ф.485, оп. 1, справа 49, арк. 7) народилась Марія, батько якої Алойза Федорович, син Андрія і Розалії Гриневич, а мати – Юлія Стопчинська, дочка Франца і Леоніди Можинської. Хрещеними батьками новонародженої були близькі родичі: Антон Федорович та вдова Амбройзи Федоровича Іоанна Федорович. 28. 08. 1879 р. (2, ф. 485, оп.1, справа 49, арк. 8) народилась Юлія-Софія-Леонільда. Про батьків записано ці ж самі дані. 23. 03.1889 р. (2, ф. 485, оп. 1, справа 49, арк. 10) вже надibuємо запис про народження дітей сина Алойзи Федоровича Лева, який успадкував від батька Жеребки Шляхетські. Саме тоді, 23.03.1889 р. народилась Софія-Марія-Габрієла, і священник про батьків у метричній книзі записав: батько – Лев Федорович, син Алойза Федоровича та Юлії Стопчинської; мати – Єлена Соханік, дочка Юлія і Анжели Копчинської. Хресними батьками були Ігнаци Соханік, комісар зі Збаража, та Юлія Федорович, вдова по Алойзу. 20.02.1890 р. (2, ф. 485, оп.1, справа 49, арк.10), коли народився син, названий потрійним іменем Адальберт-Лев-Матіаш, про батька новонародженого записано, що був ним Лев Федорович-Яцковський де Огинець, син Алойза та Юлії-Никодими Стопчинської, а матір'ю – Єлена Соханік, дочка Юлії де Соха Соханік і Анжели де Копчина Копчинська, хрещеними ж батьками – Казимир Стопчинський, власник сусідньої Романівки, та Анжела-Марія Соханік, вдова по Юлію. Не все було вже й так гаразд з цим “известнейшим русским родом”, як про це пише Федір Білоус.

До маєтностей Івана Федоровича належали після смерті батька села Лежанівка і Білинівка чи Білітівка, котрі входили адміністративно до скалатського повіту і до самого Скалату від них було 15 км. До Грималова віддаль – 5 км. На північ від Грималова розташувалось село Вікно, на північний схід – село Зелена, на південному сході і півдні – Товсте, а на заході лежали Буцики. В обох селах власнику дібр належало 398 моргів орної землі, 113 моргів луків та городів, 32 морги пастівників. Село було невеличким. У 1890 р. воно нараховувало 330 мешканців, з яких поляків – тільки 56 чоловік. Греко-католицька парафія села належала до Буциків з церквою Собора Пресвятої Богородиці, а церква в Білітівці та Лежанівці Рождества Богородиці вважалась щодо церкви в Буциках філіальною чи дочірньою. Належало село до римо-католицької парафії в Грималові. Церковні метричні книги села Буциків збереглись в ЦДІА України у м. Львові і охоплюють 1835 – 1865 р. Це 201 фонд, опис 4а, справи 626 – 627. В цьому ж архіві збереглись і метричні костьольні книги Грималова від 1816 до 1865 р. і в них також не виявлено жодних записів про Федоровичів (фонд 618, опис 2, справи 1648 – 1665).

Як пояснив Іванові Франкові Владислав Федорович, народився Іван Федорович у Гнилицях Великих тому, що на той час там перебували батьки його матері – Гриневичі, і дочка вирішила народити при них. Гнилиці цілком відповідають своїй назві навіть зараз. Колись вони належали до Збаразького повіту і були на самому пограниччі з Росією та на віддалі 5 км від Нового села. Римо-католицька парафія була розташована в Токах, що в 11 км, а греко-католицька на місці. В селі була церква Покрови. Костьольні метричні книги, які

збереглись у ЦДА України у м. Львові, охоплюють 1816 – 1865 рр. (фонд 618, опис 2, справи 1852 – 1859). Церковні книги, які зберігаються у цьому ж архіві, охоплюють 1835 – 1864 р. (фонд 291, опис 4а, справи 1188 – 1190). Записів стосовно Федоровичів книги не містять.

Про дитячі роки Івана Федоровича та його навчання дуже детально оповів і Федір Білоус, і так само в ще більш розширеному варіанті Іван Франко. 1824 р. І. Федорович розпочав науку в гімназії старого зразка. Коли 1830 р. почалась підготовка до польського повстання проти Росії, то почувавши себе польським патріотом, Іван Федорович кидає науку і без благословення та дозволу батьків йде боротись за волю та незалежність Польщі. Зазнавши чимало лиха і розчарувавшись в щирості польського патріотизму, він надалі більше ніколи не пристане до подібної боротьби. Повернувшись додому, записується на право у Львівському університеті і 1840 р. дістає ступінь доктора права разом зі своїми товаришами, пізнішими відомими політичними діячами Смолькою, Грохольським, Зімялковським. Та, проте, коли його друзі віддалились повністю службі та політиці, Іван Федорович зайнявся господарством на селі. Він одружився з Кароліною Наглик, дочкою Кароля та Кароліни Нагликів, брат якої Кароль свого часу також був активним діячем підпільного руху і брав участь в організації повстань проти Австрії в Галичині. Метрики їх одруження в метричних книгах Львова віднайти не вдалось. З метричних книг містечка Грималова можна довідатись, що Альбертіна Наглик, рідна сестра дружини Івана Федоровича, була замужем за рідним братом Івана Федоровича Аріаном, власником Галушинець. Аріан вважав себе римо-католиком, тобто – поляком, а тому метричні записи народжень його дітей зберігаються у метричних книгах костьолу в Грималові. Зокрема, 10.03.1852 року в Аріана народилась дочка, яку охрестили Каміллою (З, ф. 618, оп. 2, справа 1660, арк. 60). 6.09. 1853 року Камілла померла (З, ф. 618, оп. 2, справа 1660, арк. 67).

1848 р. Іван Федорович став послом до Державної Думи у Відні від Тернополя. На жаль, Федір Білоус на цій сторінці діяльності Івана Федоровича у написаній ним біографії зупинився найменше, і це також могло бути однією з причин, чому Владислав Федорович запросив Івана Франка написати біографію батька, в якій обов'язково мав бути детальний опис саме цього періоду його діяльності. Від Ф. Білоуса відомо, що Іван Федорович намагався захищати інтереси Тернополя, особливо тоді, коли дізнався, що в місті та окрузі вибухла холера. Він вимагав від уряду достатньої кількості лікарів та шпиталів, щоб здолати пощесть. На інших моментах парламентської діяльності Івана Федоровича Ф. Білоус не зупинявся. Після переведення парламенту з Відня у Кромерж та періоду наступу реакції Іван Федорович припинив свою парламентську діяльність і повернувся додому, де на нього чекала дружина з сумною звісткою: померла дочка Людмила. На цьому й закінчується біографія Івана Федоровича, написана Іваном Франком, і, очевидно саме цей життєпис послужив тим основним матеріалом, на підставі якого укладено коментарі з приводу Федоровича для 50-томного видання творів Івана Франка, бо пізнішої діяльності його ніхто не торкався, біографія в записі Ф. Білоуса, напевно, не була коментаторам відома.

Після повернення додому Іван Федорович зайнявся підупалим господарством і досягнув в цьому чималих успіхів. Його прибутки значно зросли через торгівлю хлібом з євреями з Грималова, які оголосили власнику цього містечка Антипу Никоноровичу хайрам, тобто присягли, що жоден єврей не матиме торгових стосунків з ним. Торгівля хлібом була настільки успішною, що Іван Федорович зумів докупити до своїх маєтностей село Вікно, яке межувало з його володіннями, одержаними у спадок від батька. Це село було розташоване за 4,5 км від Грималова, що від нього на схід, і розкинулось серед гір, які звуться Медоборами, в глибокій котловині, оточене зі сходу та півночі прекрасним пасмом гір, а півдня та заходу – високим узгір'ям. В найнижчих місцях цієї котловини було багато джерел, вода в яких не замерзала навіть у найлютіші зими, а береги завжди були покриті буйною зеленню. Мушлі, які тут знаходили, наводили на думку, що колись тут лежало величезне озеро, для якого гори та високі пагорби служили берегами. Могили, а також численні цвинтариська, предмети, які знаходили при оранці ґрунту, підказали синові Івана Федоровича – Владиславові, що тут колись було людське поселення ще в передісторичних часах, а тому він запросив у Вікно з Кракова відомого археолога, члена Краківської Академії наук, автора фундаментальних праць з історії Литви, Білорусії та України Адама Гонорія Кіркора (1816 – 1866). Згогадку Владислава Федоровича підтвердили розкопки, а А.Г. Кіркор дійшов висновку, що навколишнім могилам щонайменше 2000 років. Село належало до Грималівського ключа Теробовлянського князівства Галицької землі. 1720 р. воно було власністю краківського каштеляна Адама Миколи Сенявського, а через його дочку як придане перейшло до Чарторійських, а відтак до дочки князя Августа Александра Чарторійського княгині Ізабелли. Потім перейшла як віно Грималівщина і в тому числі Вікно, в дім Любомирських. 1819 р. ці маєтності дістались дочці Ізабелли Любомирської – Констанції, яка в першому заміжжі була Ржевуською, а в другому княгинею – Вальдштайн. Як Чарторійські, так і Любомирські поселяли у Вікні своїх відставних службовців та дворових людей і нагороджували їх за добру службу землями, через що більшість мешканців Вікна носили шляхетські прізвища та були “шляхтою”. Селом та сільськими справами пані Вальдштайн цікавилась зовсім мало, і вела веселе життя у Відні, доручивши займатися майновими справами віденському адвокату Леопольду Пальтенбергові. Справи княгині спритний адвокат вів настільки “успішно”, що 1822 р. маєтності Грималівського ключа за величезні борги її власниці були виставлені на ліцитацію і розпродані. Спритний віденський адвокат прикупив при цьому п'ять сіл, в тому числі й Вікно, а решту сіл Грималівського ключа зі спекулятивною метою закупила єврейська спілка з Бродів “Hausner und Violand”. З намови Пельтенберга Грималів відкупив Антип Никонорович і розпочав неfortunну боротьбу з євреями, а село Вікно Леопольд Пальтенберг продав Антону Пайгертові, який тут не надто довго господарював і 1850 р. продав Вікно Іванові Федоровичу, за господарювання якого село стало найкращим і найбагатшим в оцій околиці. До двору належало 912 моргів орної землі, 41 морг лугів та городів, 32 морги пастівників та 461 морг лісу. У 1890 р. в селі греко-католиків було 1084 чоловіка, а римо-католиків – 592. Греко-католицьку церкву вимуровано в селі за кошти Софії Чарторійської 1826 р., про

що й засвідчує тепер фундаційна таблиця. Костьолу в селі нема, а тому поляки з Вікна відвідували храм у поблизькому Грималові. Збереглись метричні книги костьолу в Грималові і метричні книги церкви у Вікні. Копії церковних метричних книг (1843 – 1865 рр.) зберігаються в ЦДІА України м. Львова (фонд 201, опис 4а, справи 825 та 826), оригінали в ДАТО (фонд 487, опис 1, справи 204 – 209) і охоплюють час від 1786 по 1898 рік.

Перший запис у метричних книгах стосується 1848 р., тобто того часу, коли Іван Федорович ще не був власником Вікна. Від 1843 р. священником був Іван Ганкевич, 1804 р. народження. Він доводився сином Григорію Ганкевичу та Марії з Зарудських; одружився з Серафимою Федорович, дочкою Андрія Федоровича та Розалії-Іванни Гриневич, тобто з старшою сестрою Івана Федоровича. 10.04.1848 р. в Івана Ганкевича та Серафими Федорович народився син, якого назвали подвійним іменем Володимир-Фердинанд. Його хрестив священник з Зеленої Юліан Войнаровський (3, ф. 201, оп. 4а, справа 825, арк. 44). 11.02. 1852 р. з'явилася на світ дочка Івана Ганкевича Меланія-Мальвіна (3, ф. 201, оп. 4а, справа 825, арк. 40). Хресним батьком новонародженої був ще один брат Івана Федоровича Аріан, власник Галушинців. Найстаршою, проте, дитиною у Ганкевичів була дочка Емілія (1834 р. н.). 10. 02. 1855 р. (2, ф. 487, оп. 1, справа 207, арк. 9), вона брала шлюб з тридцятирічним (нар. 1825 р.) їх магніфіценцією Альфредом Курчевським, спадкоємцем дібр Пішатинці Чортківського повіту. Давав шлюб священник з Черніховець Самійло Білинський, а свідчили Іван граф Федорович, власник Вікна, та Валентин Гіцкевич, посесор.

Цього ж 1855 р., 9 вересня відбувся ще один шлюб. Виходила заміж молодша за Емілію дочка Івана Ганкевича Гонората, якій було 18 років, тобто була вона 1837 р. народження. Цього дня її чоловіком ставав 29-річний їх магніфіценція, як сказано в метриці шлюбу (2, ф. 487, оп. 1, справа 207, арк. 9), Вільгельм де Мальсбург, син Вінцентія Мальсбурга та Терези Гершман. Пан Вільгельм був адміністратором Черніховець і добрим знайомим Іванові Федоровичу ще по Львову, коли він учився в університеті. Вільгельм Мальсбург був сином тої пані, у котрої Іван Федорович жив на квартирі. Ще до подій 1848 р. він разом з матір'ю спровадився до Грималова, щоби на час відсутності Івана Федоровича доглядати господарки.

24 листопада 1857 р. наступна за віком дочка Івана Ганкевича Людмила, якій було на той час 17 років (2, ф. 487, оп. 1, справа 207, арк.14) вийшла заміж за 25-річного випускника Львівської духовної семінарії Василя Пусцінровського, сина Никонора Пусцінровського та Марії Стебельської, народженого, згідно з метрикою, в Храбузьній Чортківського повіту. Шлюб давав брат Івана Ганкевича Юліан, парох з Красного.

21 вересня 1869 р. (2, ф. 487, оп. 1, справа 207. арк. 29) у віці 17 років вийшла заміж за вихованця Львівської духовної семінарії Михайла Чачковського, сина Миколи Чачковського та Єлизавети Снесжинської, Меланія – Мальвіна Ганкевич, дочка Івана Ганкевича.

Скільки було синів у Івана Ганкевича та Серафими Федорович, невідомо. Збережені метричні книги фіксують тільки Володимира-Фердинанда та дочок, які виходили заміж з батьківського дому (в селі він мав орієнтаційний номер

126). Дочки переїхали до чоловіків, а в селі залишилась жити тільки Людмила, яка була заміж за Василем Пусцінровським, який деякий час працював парохом Тереховлі. Тут у нього народилась дочка Ольга, яка переїхала мешкати до діда й баби у Вікно і звітти 26 листопада 1876 р. (2, ф. 487, оп. 1, справа 207, арк. 38) вийшла заміж за 23-річного випускника Львівської духовної семінарії Томаса Мелешкевича, сина Миколи Мелешкевича та Антоніни Крайковської. Збережені метричні книги Вікна зафіксували народження тільки двох їхніх дітей. 28.09.1878 р. у них народилась дочка Наталія (2, ф. 487, оп.1, справа 208, арк. 34) та 27.06.1896 р. син Володимир (2, ф. 487, оп. 1, справа 208, арк. 81).

Іван Ганкевич помер 14 червня 1876 року (2, ф. 487, оп. 1, справа 206, арк. 64) у віці 72 літ. Його ховав декан Скалатського деканату Клеменс Глинський. 9.05.1884 р. померла його дружина Серафима з Федоровичів Ганкевич. Їй був 71 рік (2, ф. 487, оп. 1, справа 206, арк. 83). Після смерті Івана Ганкевича до села прибув його зять Тома Мелешкевич, який помер 16.11.1853 р. і похований на віконському кладовищі. Напис на його могилі вказує, що він народився 5.11.1853 р. Після смерті Томи Мелешкевича у Вікно приїхав Михайло Чачковський, який доти працював парохом Товстого, що на той час належало до маєтностей Владислава Федоровича. Після 40 років праці на священничій ниві та 65 років життя він упокоївся 3.11.1909 р. і його могила також збереглась до наших днів на віконському кладовищі.

Присвятивши себе виключно сім'ї, Іван Федорович рідко з'являється на політичній арені. 1859 р. Івана Федоровича запросили до роботи в так званому довірочному комітеті, до якого належали найвідоміші мужі країни. Іван Федорович на розгляд того комітету вніс свій проект облаштування сільських общин, але проект був відхилений урядом. Тепер він має достатньо часу для мандрівок. Отож виїздить до Німеччини, Італії, Швейцарії, Англії, свої враження записує у щоденник, який веде вже віддавна.

Задля того, щоб допомогти кряянам оберезитися від хвороб та пошестей, І. Федорович задумує закласти в Скалаті лікарню, однак, прислухавшись до порад і обміркувавши усе докладніше, він доходить висновку, що значно корисніше буде закласти лікарню в Тернополі і дарує задля цього 1000 золотих. На будівництво лікарні дали також гроші всі його родичі. Фактично перша лікарня в Тернополі була збудована коштами службовців Федоровичів. І. Федорович став ініціатором створення фонду допомоги сім'ям покійних і склав до фонду 1000 зол. Він також виступив ініціатором створення товариства торгівлі сільськогосподарськими продуктами, склав для товариства статут і запропонував розглянути його на одному із зібрань дідичів у Грималові, однак, на жаль, товариство було створене вже після його смерті.

Вважаючи його польським патріотом, який брав участь у боротьбі за реставрацію Польщі та у варшавському повстанні 1831 р., його знову покликали до участі в повстанні 1863 р., але Іван Федорович відмовився, вважаючи, що він русин і його переконання цього разу не збігаються з тими, задля яких він раніше готовий був жертвувати собою. За відмову поляки мстились Івану Федоровичу і, як твердить Ф. Білоус, Іван Федорович терпів «много от повседневных

политиков, недорослих до его высоты”. Був обраний членом Повітової ради та був членом одного з її відділів.

“В отношении к вопросу славянскому покойный Иван, – писав Ф. Білоус, – был ревным апостолом помырения племен славянских и протое сопротивлялся тому, щоб галицькі депутаты соединялись с немцами в парламенте насупротив чехов и по той причине общество “Беседа славянска” в Вене, учрежденна под предводительством гр. Чернина и кн. Юрием Чарторийском, именовала его своим почетным членом”.

Ф. Білоус вважав І. Федоровича “правильним” русином, тому що “с народом своим и священниками розговаривал он по-русски, церковь свою шонедели и свята посищал правильно, брал участь с народом во всех обрядах и яко ревный русин з обряда и передсвидченья сохранял строго все посты посля обряда русского приказаны, и щогода на Воскресенье причащался в церкви совокупно с сыном своим единокровным”. Коли 1861 р. русини влаштували в Тернополі бал на користь вдів по священниках, Іван Федорович прибув туди зі всіма своїми сусідами-дідичами і на ту ціль вніс щедрі датки.

Він допомагав ученим, особливо Ізидору Шараневичу, який гостював у нього вдома. Чимало допоміг Ф. Білоусу. Дім Івана Федоровича у Вікні завжди був відкритий для гостей. За останні десять років, як свідчили конторські книги, Іван Федорович на добротинні цілі витратив понад 40000 золотих. Крім того, – пише Ф. Білоус, – “дом его был истинною Меккою и Мединою для всех страждущих и нуждающихся.”

Скромний і невибагливий у побуті, він їздив звичайним візком або бричкою, не любив показної розкоші, а на своїй могилі просив поставити звичайний дерев'яний хрест без напису та прикрас. Був небалакучим. Вставав вдосвіта і йшов оглядати господарку, щоб краще бачити, що в ній робиться, велів висипати високий пагорб, який зберігся до сьогодні і називається Копець, і звідти оглядав свої володіння, а також молився. Від його гніву тремтіли всі в родині і трясся весь двір. Мав строгий розпорядок дня, охоче віддавався філософським студіям, його всі щиро любили і поважали. Любив Медобори, що оточили Вікно, любив ліс і на одній зі скал велів вибудувати собі вежу, щоб роздивлятися довкілля і кріпити свіжістю природи свій дух, а також “летать гадками по своде небесном, перепуская перед собою минувшость и теперешность, а заглядая такжеде немножко в будущность”. З лісу повертався до села пішки, пускаючи коня попасом. Щодо їжі був дуже невибагливий, а по обіді “предавался поважным разговорам, которыи часто приберали характер Аристотелесовых разсуждений”. Результатом його філософських роздумів був трактат, про який 1869 р. подав інформацію у “Slavische Philosophie”. Передчуваючи свою смерть, він казав: “Послужив я краєві і отечеству 40 літ, тепер належить мені відставка”. Свій маєток записав на свого сина Владислава. Про його дочку Людмилу не вдалось відшукати жодних метричних даних. Очевидно, ці дані називав у своїй праці Іван Франко, але в збережених дотепер документах таки нічого з цього приводу немає. Помер Іван Федорович у Вікні 2 жовтня 1870 р., про що свідчить метричний запис, зроблений у метричній церковній книзі Вікна (2, ф. 487, оп. 1, справа 206, арк. 51). На його похорони з'їхалась уся навколишня шляхта та

зійшлися селяни з цілого повіту. Такого похорону, як твердить Ф. Білоус, не було ні в кого на Поділлі. “Там на кончине села, – писав він, – на найвисшом холмі Окна похоронено Покойника, так, як он всегда любовался в высотах земных и душевных. З оттам господствует его дух над церквою близкою и целым селом”.

Очевидно, прохання Івана Федоровича не ставити йому пишного пам’ятника певний час пам’ятали, але після смерті його дружини Кароліни з Нагликів Федорович, яка померла 1897 р. і була похована поряд з чоловіком, Владислав Федорович поставив обидвом гарні пам’ятники, які збереглися до наших днів на віконському кладовищі. Напис на могилі Івана Федоровича, крім років його життя (1811–1870) сповіщає по-латині, що він воїн (*miles senator*), власник маєтностей (*Haeres bonorum*), добродійник (*Sumptor*), письменник (*Scriptor*), філософ (*Philosophus*), а також великий чоловіколюбець (*magni humanissimus*). На такому ж пам’ятнику дружині написано польською мовою, що вона, Кароліна Федорович (1809–1897), дружина Івана Федоровича, мати Людмили та Владислава, дотримуючи обітницю, залишилась вірною дружиною та матір’ю до кінця своїх днів.

Публікація біографії Івана Федоровича, написана Ф. Білоусом, супроводжувалась великим списком літератури та документів, які засвідчували повагу та древність роду Федоровичів. Ці матеріали надав Владислав Федорович Іванові Франку для написання біографії батька. Як показав порівняльний аналіз обох біографій, Іван Франко щедро використовував їх. Ще більше літературних посилань містилось у вступному слові до видання під назвою “Гадки”, автором яких був Владислав Федорович. Книжка з’явилась друком у Коломиї в друкарні М. Білоуса, і вступне слово до неї написав також Ф. Білоус. Можна вважати, що Ф. Білоус був не тільки біографом Івана Федоровича, але й біографом Владислава Федоровича, який народився в маєтку свого батька Білітівці чи Білянівці (село має декілька різних назв) 26.05.1845 р., однак метричні книги, які б могли підтвердити цей факт, не збереглися.

Закінчив тернопільську гімназію з відзнакою у 1864 р., був вихованцем царської Терезіанської академії, а одночасно у 1864–1865 рр. слухав університетські лекції у Віденському університеті, 1868 та 1870 р. студював у Сорбонні та Французькому коледжі у Парижі. Склавши правничі та політичні екзамени, присвятився проблемам законодавства в царині народної освіти. З цією метою вивчав не тільки літературу, але й мандрував, аби досконаліше вивчити проблему, якою на той час дуже цікавилися в Австрії. Одержані знання намагався реалізувати, працюючи в місцевому шкільному комітеті, а після обрання його в Державний парламент у 1879 р., працював у комісіях зі шкільних справ, однак опісля був покликаний до роботи у бюджетному комітеті парламенту, очолюваному князем Ліхтенштейном. В парламенті він працював до 1882 р. Ще 1878 р. був обраний у члени повітової ради Скалатщини. Як твердить Ф. Білоус, “русины же избрали его членом всех важнейших обществ русских как Дома Народнаго, Института Ставропигийскаго, Просвity и ин.” На потреби видання книжок для народу він подарував “Просвіті” 12000 золотих, був з 1873 до 1876 р. головою “Просвіти”, але на новий термін не був обраний і той факт неповаги дуже образив його.

Велику популярність принесла Владиславу Федоровичу організація етнографічної виставки в Тернополі 1887 р., на котру прибув престолонаслідник Рудольф, а з ним українці в Галичині в'язали багато надій на поліпшення свого становища.

Найбільшу, проте, діяльність Владислав Федорович розгорнув у своєму маєтку у Вікні. Завів “новое счетоводство и касовость, устроил розсадники лесов, покрыл голые скалы ростениями, завел искусное наводнение сеножатаей”. Це допомогло йому подвоїти прибутки і прикупити до своїх маєтностей містечко Товсте з присілками Клекотів, Кут і Перекалець, отож мав він у своєму володінні 5000 моргів родючої подільської землі. Батьківський дім він перебудував, оскільки батько, на відміну від сина, любив усе якнайпростіше. Мав величезну бібліотеку, картинну галерею, чималу колекцію зброї. У всіх селах, які належали до його маєтків, замість дерев'яних церков, побудував муровані, викоринив пияцтво. Дороги, що вели до його маєтків, були вкриті жорствою. При садібі в спеціальному приміщенні зберігав родинний архів. Передплачував, як твердить Ф. Білоус, “все русские временописи”. В своїх маєтках Владислав Федорович організував “хоры нотного пения” з юнаків, а сам ходив щонеділі до церкви і дотримував прадавніх звичаїв. Про маєток Владислава Федоровича у Вікні із захопленням пише відомий польський “Słownik geograficzny”. Зокрема, це авторитетне видання зазначає, що, крім рільництва та тваринництва, у Вікні процвітає городництво та пчільництво, а сільські ткачі виробляють прекрасні покриття з конопляної нитки голубих та червоних кольорів, по-сільському верета. Служать вони для накриття столів та постелі селян. Зимовими вечорами дівчата та жінки роблять так звані “уставки” – узорі, виконані витяганням з полотна ниток уздовж та впоперек матеріалу. Такі “коронки” служать вставками у пошивки та рушники. Крім того, жінки виробляють ще й покриття на голови, яке називається “чіпець” чи “очіпок”. Виробляють у селі мережива на спеціальних верстатах, а також крайки та пояси з вовни, яку самі і фарбують.

Господарство у Вікні було зразкове, скелясті гори засаджували лісом, на сонячних схилах пагорбів росли виноградники.

Проте найбільше прославився Владислав Федорович своєю меценатською діяльністю. Він пожертвував для села понад 30000 золотих: завдяки йому було побудовано килимарню і ткацьку школу у Вікні; в Товстому для юнаків організовано школу колодійства та гончарну майстерню.

У Вікні він любив приймати відомих людей. Тут довший час перебував український художник Корнило Устиянович, який, очевидно, для картинної галереї Владислава Федоровича намалював не одну картину. Власник Вікна субсидував видання першого тому творів Корнила Устияновича “Письма К.Н. Устияновича”, куди увійшли поеми “Іскоростень” і “Вадим”. На замовлення Наукового Товариства імені Т. Шевченка К. Устиянович написав портрет Владислава Федоровича, який прикрашав стіни цієї установи, хоч дійсним членом її він не був. У Вікні гостили художники Іван Труш, а також польський маляр Юзеф Панькевич. Вони теж залишили картини для галереї мецената. Гостювали у Владислава Федоровича брати Сембратовичі, Йосиф та Сильвестр, що були видатними діячами церкви та галицькими митрополитами. Працювати в архіві Федоровичів

приїздили Антін Петрушевич, відомий педагог Василь Ільницький, церковний діяч та письменник Михайло Малиновський.

Помітний слід Владислав Федорович залишив і в письменстві та публіцистиці. В № 4 “Правди” за 1872 р. він надрукував статтю “Емпирична и утилитарна тенденція теперешней науки”; 1873 р. у Львові в друкарні Губриновича з’явилась його аналітична праця “Szkolnictwo ludowe w Anglii”, що містила 200 сторінок тексту. Окремою брошурою (№ 8 за 1873 р.) вийшла промова В. Федоровича, виголошена на загальних зборах “Просвіти” 1873 р.

1873 р. у тій же друкарні Губриновича та Шмідта польською мовою на 64 сторінках вийшла під псевдонімом “Domino” брошура Владислава Федоровича “Sto aforyzmów”. Черговий випуск “Афоризмів” був виданий у друкарні Добржанського і Гросмана у Львові 1875 р. зовсім невеличким накладом, а автор тих афоризмів повідомляв, що книжку друкував лише для себе, і хто захоче її придбати, то може йому написати про своє бажання. 1877 р. в друкарні Губриновича і Шмідта на 107 сторінках вийшла ще одна книжка В. Федоровича “Z teki wiejskiego szlachcica”, яка дістала високу оцінку в пресі, і на її появу відгукнувся в одній з варшавських газет 1878 р. відомий польський письменник І. Крашевський. Цей відгук зачитував Ф. Білоус у вступному слові до книжки “Гадки” і в його перекладі подаємо її тут: “Лежит перед нами книжка невеликого формату, скудної об’ємності... Очевидно галицький дворянин, которого имени не знаем, ни даже догадуемся, владеет в равной мере вправно обома способами изьявления мыслей, стихом и прозою. Но не досчить на том. Сельский дворянин читал много, размышлял не мало, уживал життя досить, а из гадок, чтеній и житя успел извлечи для себе и других пользу, которую висказует в афоризмах, ядренно произнесенных, содержащих часто оригинально а обікновенно науково уложенные спостережения. Из заглавия моглобся выдавати, що то якісь памятник, якоесь нотованье парафіянських впечатлений, сусідських недоимок и сельских смешностей. Но так оно не есть. То истинній философ и поет, изливающий из себе содержание общественных наблюдений, живцем схваченых. Надмерности слов там нет, ни преизбиточного обговориванія, ни присвоєваніе чужого труда. Можно не согласиться с автором на то или другое, но чути, що то писал человек основных начал искренній в увереніях а быстрый в воззреніях. Он знает, чего хочет, а изьявляет ясно и дотепно. Не вяжется ж до одного кружка, а сягає далеко. То целая система гадок, виявленна немногими словами. А суди, як хочеш, чувствуєш всегда, що здоровльє пробивается з того и добра воля и любовь общества, в котором автор родился. Той человек думает, любит и верит, а як на нынешние времена, то вже много”. 1879 р. вийшла праця Владислава Федоровича під назвою “Studia polityczne, historyczne i filozoficzne” на 301 сторінці у Львові. Врешті 1883 р. вийшла його чи не найосновніша книжка під назвою “Гадки” з друкарні Михайла Білоуса в Коломиї з великою передмовою Федора Білоуса. “Гадки” розділені на окремі розділи і охоплюють усі сфери людської діяльності. Над афоризмами Владислав Федорович працював віддавна. Очевидно, спосіб їх писання та творення перейняв у батька. У ЦДІА України у м. Львові у фонді Українського студентського товариства “Січ” збереглося декілька карток тих афоризмів, які Владислав Федорович запропонував для одного з видань цього то-

вариства, але з якихось невідомих причин вони не були надруковані (З, ф. 834, оп. 1, справа 131, арк.1–4). Над афоризмами працював Владислав Федорович і опісля, очевидно заохочений гарними відгуками Крашевського, а так само галицької преси. Про постійне зацікавлення афоризмами, яке виявляв і пізніше В. Федорович, свідчать декотрі з листів, опублікованих в цьому виданні. Адресант просить не тільки поміщати його афоризми в журналі “Зоря”, в якому на той час працює Іван Франко, але й в інших часописах. Зокрема, він має намір помістити їх у петербурзькому “Czasie” і навіть просить, щоб Іван Франко написав до них щось на зразок передмови. Чи вийшло що з того – невідомо, але знаємо про публікацію афоризмів в другому номері “Зорі” за 1886 рік.

Ф. Білоус, який працював в архіві Івана Федоровича, твердить, що той залишив дев’ять зошитів філософських праць. Іван Франко в листі до М. Драгоманова, який наводився вище, уточнює, що це не так філософські праці, як праці з соціології, і з їхнім змістом Іван Франко мав ознайомитись також. Очевидно, що Владислав Федорович збирався видати їх друком, додавши біографію батька, яка б мала науковий характер. На користь такого міркування свідчить те, що замовник ставив перед Франком завдання, щоб життєпис І. Федоровича було подано на тлі історичних подій та відтворено участь у них Івана Федоровича. Іван Франко міг і підказати Владиславу Федоровичу, що найкраще зробити монографічну біографію батька. На превеликий жаль, дістати відповідь на ці питання з листів Владислава Федоровича до Івана Франка неможливо. Відповідь, ймовірно, дали б листи самого Франка, але вони не дійшли до нас. 27 липня 1917 р. в маєток Владислава Федоровича у Вікно вдерлась п’яна російська солдатня, що відступала під натиском австрійських військ, і почала грабувати маєток. Старовинні книги, рукописи, архів, грамоти були винесені на подвір’я і підпалені. Втихомирити мародерів намагався якийсь офіцер. Зав’язалась бійка, в якій було вбито одного солдата. Хтось сказав, що це зробив Владислав Федорович. Його витягли на двір, але в колотнечі йому вдалось, переодягнувшись у селянський одяг, зникнути. Все, що залишалось, було сплюндровано і спалено дощенту. Господар не хотів повертатись на згарище. Був вражений, перечулений і прибитий. Якийсь знайомий офіцер забрав його з собою до Києва. В довідниках та енциклопедіях вказується дата смерті Владислава Федоровича: 22 грудня 1917 р. Тадей Федорович, родич, про якого мова піде далі, стверджує, що сталося це дещо пізніше – 21 січня 1918 р. Місце його поховання невідоме. Спалений віконський архів назавжди забрав з собою і всі відповіді на питання, поставлені з приводу роботи Івана Франка над біографією Івана Федоровича.

Ця біографія при житті Івана Франка не була надрукованою, і навіть виникають сумніви, чи вона взагалі була доведеною до кінця.

Вперше ця замовлена І. Франкові біографія була надрукована у 46-му томі 50-томного видання творів Івана Франка 1985 р. під назвою “Життя Івана Федоровича і його часи”. Публікація мала за основу автограф, який зберігається у відділі рукописів та текстології Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України (далі – ІЛ) та складається з трьох зошитів (фонд 3, № 670 – 671). Перший з цих рукописів (№ 670) має 29 аркушів, містить I–VI розділи; другий зошит з 9 аркушів (№ 671) є чернеткою, охоплює I, II, IV, V, VII та VIII розділи. Останній,

третьої зошит (№ 671) є чистовиком, містить 138 аркушів і включає IX – XIII розділи праці. Таким чином, рукопис зберігся лише частково.

Договір (якщо, звичайно, його можна було так назвати) між Владиславом Федоровичем як замовником та Іваном Франком як виконавцем (ЛІ, ф.3, № 1625, с.163 – 164) передбачав, що біографія має бути написана популярно на тлі суспільно-політичних подій того часу. Передбачалось широко використовувати матеріал, узятий з оповідань та спогадів осіб, які знали Івана Федоровича, а найголовніше – має бути використаний віконський архів. Передбачалося й те, що потрібно укладати біографію таким чином, щоби не ображати нікого з осіб жодних класів, жодних народів і переконань релігійних чи політичних. Потрібно було уникати полеміки та сарказму, що для Франка було дуже трудним завданням, оскільки все, що він писав про підготовку повстання 1846 р., представлення цього питання в польській історіографії та спогадах учасників цих подій було піддано не тільки сумніву, а кинуте закид тенденційності та зумисно перекрученого трактування подій цього часу. Рукопис мав складатися з двох частин: 1) від народження до 1849 р., та 2) від 1849 р. до смерті. Опублікований рукопис охоплює тільки події до 1849 р. Чи писав Іван Франко біографію далі – не знаємо. Пропоновані листи не дають на це відповіді. З них можна дізнатись, що термін виконання роботи постійно зривався з вини Франка, вічно зайнятого іншими справами. Владислав Федорович змушений був декілька разів віддаляти цей термін, що йому дуже не подобалось. Замовник бачив, що Іван Франко писав цілу низку інших праць, а справа з біографією батька не рухалась. Розгніваний Федорович вимагав від Франка, щоб той для написання біографії приїхав у Вікно без жодних своїх книжок та розпочатих праць і серйозно засів за роботу. Мова біографії мала бути українською, тобто такою, яка була прийнята в газеті “Діло”. Написані частини мав перевіряти Владислав Федорович і сам давати дозвіл на продовження роботи. Опублікований матеріал мав 11 аркушів (майже половина роботи). Визначений був формат – восьма частка аркуша, тобто того ж розміру, що “Wiadomości o Fedorowiczach”. Коли і де друкувати біографію, мав вказати сам замовник. За всю працю Іван Франко мав дістати 500 золотих. Робота мусила бути закінченою 1 жовтня 1883 р. Від початку праці Федорович зобов’язувався висилати Франкові по 15 золотих щомісяця, а решту гонорару, вирахувавши суму, виплачену протягом дев’яти місяців праці, заплатити лише тоді, коли Іван Франко покладе рукопис на стіл. На кожну поїздку в Вікно Владислав Федорович зобов’язувався висилати Франкові 15 золотих.

На означений термін 1 жовтня 1883 р. Іван Франко представив тільки п’ять розділів... Розгніваний замовник пише 20 жовтня 1883 р. Іванові Франку лист і повідомляє, що висилати гроші за роботу йому більше не буде (вислано було 135 золотих), бо дуже сумнівається, чи взагалі замовлення буде виконано, а тому просить виконавця негайно приїхати у Вікно і працювати над біографією на місці. Що ж до нового терміну, то це мало би бути – 1 березня 1884 р. – якраз минув би рівно рік від початку укладення угоди.

Очевидно, Франко погодився на умови, запропоновані Владиславом Федоровичем, але знову на означений речинець (1 березня 1883 р.) закінченої роботи не представив. У листі від 12.03.1884 р. В. Федорович пояснив, чому від жовтня

аж до березня він не вислав грошей. Вважав, що гроші б невдовзі вичерпались, Франко нічого б не зробив і умова таким чином між ним та Франком могла б зірватися. Іван Франко був у важкій скруті, але Владислав Федорович був невмолимий. Пояснив просто: в нього зараз зайвих грошей нема. Був неврожай і рік не покрив навіть половини видатків – радив негайно прибути у Вікно і закінчити працю. Тоді, можливо, гроші знайдуться. Згідно з договором Іван Франко не мав права брати матеріали архіву до Львова і працювати там над ними. Процес затягувався. Саме тоді Іван Франко, невідомо за які гроші, за той час встиг поїхати з групою галичан до Києва. Галичани їхали у Канів на могилу Тараса Шевченка, а Франко з невідомих причин залишився у Києві і познайомився там зі своєю майбутньою дружиною Ольгою Хоружинською. Отож доводиться спростовувати думку про те, що їхав Іван Франко у Київ за гроші, зароблені у Федоровича.

Робота над першою частиною була закінчена на початку травня 1885 р., про що свідчить лист Федоровича до Івана Франка з Карлсбада, датований 21.05.1885 р. Владислав Федорович 26 травня мав повертатись з курорту у Вікно і обіцяв затриматись на день у Львові та зустрітись з Іваном Франком, щоб обговорити справу. Письменник мав намір присвятити працю Кароліні Федорович, дружині Івана Федоровича. Збирався тоді Франко при зустрічі погодити й справу друку написаного, забувши, що рукопис має пройти цензуру Владислава Федоровича і тільки з його дозволу може бути надрукованим.

Літо 1885 р. Владислав Федорович провів у Відні. Обіцяної суми за написання біографії батька Франкові не вислав, вважаючи, що має ще бути друга частина, яка охопить період від 1849 р. до смерті І. Федоровича 1870 р. Очевидно, Іван Франко погодився на пропозицію Владислава Федоровича, що таки закінчить біографію і опісля візьме належну йому оплату. Десь у половині лютого Іван Франко повідомляє, що одружується з Ольгою Хоружинською. У листі-відповіді від 23 лютого 1886 р. В. Федорович бажає Франкові щастя на новій дорозі.

На початку квітня 1886 р. Федорович дістає лист від Франка, в якому той просить прислати йому гроші за роботу. Замовник відписує 4.04.1886 р., що має великі фінансові труднощі, бо всі джерела прибутків висохли, рік видався надзвичайно важким, всі до нього звертаються по допомогу, а він і радий би допомогти, але не має звідки. Ця відповідь аж ніяк не влаштовує Івана Франка, і він відразу по одержанні листа пише новий, на який Владислав Федорович дає відповідь 15.04.1886 р. (лист № 27). Знову посилення на невдалий рік, бо кожний рік приносив йому 40–58 тис. золотих чистого зиску, а тепер він має 9–10 тис. дефіциту. Проте зрозумівши, що Франко в критичній ситуації і йому нема за що їхати женитись у Київ, висилає йому 150 флоринів і обіцяв решту – 50 флоринів прислати пізніше, коли у нього з'являться гроші. Якщо врахувати, що раніше Іван Франко за цю свою працю вже одержав певну суму грошей у вигляді щомісячної платні і та сума могла максимально становити 135 флоринів, то не важко підрахувати заробіток Івана Франка за виконану роботу: він становив половину обіцяної суми, тобто розрахунок був проведений виключно за першу частину замовлення і, очевидно, Іван Франко за другу й не брався. Цілком

імовірно, що Іванові Франкові вдалося переконати Владислава Федоровича: продовжувати писати біографію його батька нема сенсу, тому що найголовніше та найосновніше в його житті вже описано і саме так, як хотів Владислав Федорович, тобто на тлі історичних подій його часу. Все, про що можна було сказати, вже сказано в першій половині, а друга половина буде звичайнісінькою біографією, яку написав Ф. Білоус. Владислав Федорович мусив визнати, що Іван Франко має рацію, а тому погодився розрахуватись з ним, розуміючи, в яку ситуацію потрапив наречений.

І. Франко не мав грошей на другу поїздку до Києва. Можна собі уявити його відчай, коли він дістає відповідь від Владислава Федоровича із повідомленням, що той не має грошей, аби заплатити за виконану роботу, бо не розраховував, що Франко так скоро захоче тих грошей. На Франка в Києві чекає Ольга Хоружинська. Вона просить, щоб шлюб між ними відбувся в квітні, саме в квітні, бо повір'я каже, що щасливими бувають тільки квітневі шлюби. З незрозумілих причин, як вважалось досі, Іван Франко не приїхав до Києва так, щоб шлюб був у квітні. Приїхав у травні. Гроші Владислав Федорович таки дав. Франко міг купити шлюбні обручки, як це годилось, і собі новий костюм. В цьому костюмі з обручкою він і є на весільній фотокартці, зробленій в ательє Валерія Висоцького в Києві.

Одруження Івана Франка було подібне до удару, яким розрубано гордіїв вузол багатьох проблем. У листах І. Франко вже не висловлює бажання утворити сільськогосподарську комуну, не чує, щоб він поривався писати для лясипцигського видавництва історію української літератури. Все це позаду. Навіть сумніву нема в тому, що якби Франко не одружився і його матеріальні проблеми хоч частково не були вирішені, він погодився б продовжити писати біографію Івана Федоровича, тобто працювати над другою її частиною: від 1849 р. до смерті Івана Федоровича, як було попередньо домовлено. Тепер він нарешті позбувся роботи, до якої не лежала душа, яку робив на замовлення, зусібіч регламентовану вимогами замовника. Цим пояснюється той дивний факт, що Франко не наполягає на публікації свого твору, на який затратив стільки часу. Адже він мав право друкувати це дослідження тільки з дозволу Владислава Федоровича, але у збереженому листуванні з Владиславом Федоровичем навіть натяку нема на те, щоб Франко наполягав на публікації біографії Івана Федоровича. Без сумніву, він вважав її невдалою, а тому не хотів публікувати. Навіть побіжний аналіз показує, що "Життя Івана Федоровича і його часи" складається з трьох частин, сюжетно слабо пов'язаних між собою. Найцікавішою є та частина, де Іван Франко оповідає про історичні події на теренах Європи, зокрема, Австрії. Друга частина стосується польського питання та постійних спроб польської шляхти реставрувати Польщу чи модифікувати її так, щоб мати можливість за відповідних історичних обставин реставрувати її. А найголовнішою обставиною чи проблемою того часу було скасування кріпосного права, що одразу ліквідувало б конфлікт шляхти й народу. Однак Польща без кріпосництва шляхті не була потрібною. Проблему добре розумів цісар, і навіть окремі дрібні його спроби розв'язати її знаходили підтримку польського та українського селянства в Галичині. Мазурська різня 1846 р. та події в Горожанні, змусили цісаря прискорити події: 1848 р. панщину

було скасовано, цісар сам вирішив питання реставрації Польщі, тобто зробив неможливим її відновлення.

Третьою частиною твору є сама біографія Івана Федоровича. Вона потонула у величезному матеріалі перших двох розділів і виглядала непереконливою, а радше надуманою і зумисне притягнутою до головних подій, оскільки факти, які б свідчили про якусь особливу участь Івана Федоровича в подіях того часу, не є переконливими. Замовникові дуже хотілось представити свого батька відомим діячем тієї доби, і він вимагав того ж від Франка. Іван Франко робив, що міг, однак не здобув бажаних результатів. Сам Владислав Федорович, людина розумна, відчув безнадійність ситуації і, очевидно, це теж було причиною, що сам він не поспішав публікувати дослідження Франка під назвою “Іван Федорович і його часи”.

Відкритим залишилося питання, чому в архіві Івана Франка збереглися чистовики праці про Федоровича, які згідно з договором мали би бути у Владислава Федоровича, та чернетки. Наявність останніх зрозуміла. Листи Владислава Федоровича до Івана Франка дають відповідь на це питання. Чистовики, написані рукою Івана Франка, переписували за оплату ще раз. Для цього винаймали спеціально переписувача. Іван Франко пропонував для такої праці Шухевича (лист № 22 від 12.11.1885) – очевидно, Володимира Шухевича. Однак В. Федорович найняв місцевого вчителя. Таким чином, в Івана Франка опинились, так би мовити, оригінали, а в замовника копії. Очевидно, думка видати батькові твори не покидала В. Федоровича, але зреалізувати її він з невідомих причин не зміг.

Стосунки між Владиславом Федоровичем та Іваном Франком, наскільки це можна судити з листів Владислава Федоровича, й надалі залишались дружніми та щирими. Коли Владислав Федорович прочитав у пресі, що Івана Франка випущено 1889 р. з арешту, то прислав йому 50 флоринів з щирим і сердечним поздоровленням, про що можна дізнатись з його листа від 24.09.1889 р.

Праця над біографією Івана Федоровича не пропала марно. Матеріали віконського архіву стали основою для відомої праці Івана Франка “Панщина та її скасування 1848 р. в Галичині”, яка вийшла у Львові 1898 р., а відтак 1913 р. вдруге як виправлене та доповнене видання в серії “Літературно-наукової бібліотеки” під номером 155. Ця праця може служити зразком поєднання науковості з популярним і дохідливим викладом теми. Зрештою, так намагався писати Іван Франко біографію Івана Федоровича. Дослідження про панщину було розраховано на селян, і автор ставив собі за мету розвіяти легенду про те, ніби цісар дарував народові панщину. Використовуючи документи та розрахунки, а також публікації на цю тему, насамперед Іван Франко переконливо показав “благодійство” австрійського цісаря та його уряду. Від панщини терпіли всі, як український, так і польський чи німецький селянин, проте скасування панщини стало також пограбуванням народу. Факт, який після Івана Франка вже ніхто не міг спростувати.

До подій, які творили історичне тло біографії Федоровича, Іван Франко повернувся в дослідженні “Задушні дні у Львові 1848 р.”, вперше опублікованому польською мовою під назвою “Zaduszki we Lwowie przed 40 laty” в газеті “Kurjer Lwowski” 2 листопада 1888 р., а опісля включеному до збірки “В наймах

у сусідів”, що вийшла у Львові 1914 р., де було зазначено, що авторський переклад на українську мову був здійснений 19 – 20 липня 1913 р.

Значна частина матеріалу, який Іван Франко використав у праці “Іван Федорович і його часи” увійшла в статтю “Гримайлівський ключ в р. 1880”, вперше надрукована в першому томі журналу “Часопись правнича і економічна” за 1900 р. Того ж року ця праця вийшла окремою відбиткою на 51 сторінці.

Робота в архіві Федоровичів знайшла своє відображення і в статті “До мартівських днів 1848 року у Львові”, яка була надрукована в ЗНТШ (т. 93, кн.1) 1910 р. та була відповіддю Івана Франка на свідоме перекручування фактів революції австрійським придворним істориком Й.-А. Гельфертом на користь австрійського двору. В цій статті Іван Франко радив придворному історикові почитати його дослідження “Причинки до історії 1848 р.”, опубліковані в тих же ЗНТШ (т. 88, кн. 2) 1909 р. і побудовані на документах, що належали різним шляхтичам. А в праці “Лук’ян Кобилиця (Епізод із історії Гуцульщини у першій половині ХІХ ст.)”, вперше опублікованій у ЗНТШ (т.49, кн. 5) 1902 р., Іван Франко зазначав, що поштовхом до написання згаданої студії були матеріали, віднайдені у Вікні, а також розповіді Владислава Федоровича, почуті від батьків.

Таким чином, праця над біографією Івана Федоровича дала нашій історіографії дуже важливі та унікальні дослідження, вартісність яких годі переоцінити і зараз.

Попри всі позитивні і негативні моменти, до яких варто віднести й те, що через написання біографії Івана Федоровича наша література не дочекалась багатьох творів Івана Франка, сьогодні треба щиро пошкодувати, що ця велика праця Івана Франка вчасно не була опублікованою.

Це була не тільки першою в українській історіографії спроба створення нового науково-літературного жанру, який можна назвати жанром історичної біографії чи історико-біографічного нарису. В творчому доробку Івана Франка ця біографія є унікальною не тільки тому, що нею започатковуються студії Івана Франка в галузі історичної проблематики, але й тому, що подібної праці Іван Франко більше не написав. Правда, пізніше він написав чимало біографій наших діячів і навіть подібного плану, але це вже були праці відмінного типу та принципово інші, ніж “Життя Івана Федоровича і його часи”. У всіх цих без винятку працях буде відсутній белетристичний елемент, який робить суху історичну оповідь живою та інтригуючою, тобто буде відсутнє те, що найбільше промовляє до серця читача. Саме ці елементи белетристики рятують весь твір від одноманітного цитування історичних джерел і надають йому крові, а разом з тим і життя. Не опублікована вчасно біографія Івана Федоровича була для свого часу новаторським твором і могла мати значний вплив на подальшу долю цього жанру. Це був новаторський твір з погляду не тільки літератури, але й історії. В ньому є присутній автор, який виступає проти фальсифікації декотрих фактів або ж тенденційного ставлення до них деяких істориків, піддає сумніву висновки, до котрих вони приходять, рішуче заперечує навіть те, що здається вже загальноприйнятим і не повинно піддаватись переглядові. Замість хронологічного розгляду подій, він часто пропонує логічний розвиток з усіма наслідками та ускладненнями при такому підході. Таким чином, взявши до уваги

ці чинники, можна сміливо віднести твір Івана Франка “Іван Федорович і його часи” до жанру есеїстики і вважати першим твором цього напрямку, який так яскраво розвинувся в нашій літературі в останні десятиліття.

Подальша доля роду Івана Федоровича доволі сумна. Як виявилось, у Владислава Федоровича поза шлюбом була дочка з однією з віденських артисток, прізвище якої опісля ніколи не згадували. Про це повідомив родич Владислава Федоровича Тадей Теодорович у листі до Ганни Чемери, авторки краснавчого нариса “Село Вікно. Історія і сьогодення”, виданий у видавництві “Лілея” у Тернополі 1998 р. Дочку звали Іванною (Йоанною)-Кароліною. Збереглась її автобіографія, писана для словника українських письменників (3, ф. 309, оп.1, справа 2160, арк. 190), де вказано, що вона народилась 17 лютого 1893 р. в Німеччині, чим спростовуються дані різних довідників та енциклопедій, які твердять, що вона народилась 1892 р. у Відні. Про матір Кароліна написала, що вона віденка, без зазначень особи. Освіту здобула в Німеччині, Франції та Англії. 1917 р. вийшла заміж за гімназійного професора Миколу Малицького, званого в літературі автора численних поезій та нарисів, які друкував під псевдонімом “Микола Віконський”.

Почавши від 1922 р. друкувала свої поезії в прозі, нариси на літературні та мистецькі теми в “Літературно-науковій віснику”, який виходив у ті роки під редакцією Дмитра Донцова. “В 1931 році, – писала вона в автобіографії від імені третьої особи, – видала власним коштом збірку діалогів на теми життя та мистецтва під псевдонімом Дарія Віконська, почавши від 1930 року друкує статті на мистецькі теми в щоденнику “Діло”. В перших літах видання “Нової хати”, співпрацювала в тім журналі на літературні теми. Нариси в Літ. Наук. Віст. появились або під повним назвиськом або під псевдонімом І. Федоренко від 1922 до 1930 р. Почавши від 1930 р. деякі дописи і нариси, між іншим в “Жіночій долі”, “Дажбогу” появились під псевдонімом Дарія Віконська”. Це і вся автобіографія, час написання якої невідомий. Можемо лише припустити, що текст з’явився десь 1931 р., бо 1931 р. вона видала книжку, яку означила “діалогами” (її батько назвав би “гадками”, а дідо Іван Федорович, мабуть, “афоризмами”) на тему життя та мистецтва під назвою “Райська яблунька”. 1934 р. вийшла її книжка “Дж. Джойс. Тайна його мистецького обличчя”, а 1938 р. – “За силу і перемогу”. Її чоловік Микола Малицький був обраний сенатором польського сейму. 10 жовтня Миколу Малицького заарештували органи НКВД і подальша доля його невідома. Кароліна Федорович виїхала до Відня і була там до вступу радянських військ. 23 жовтня 1945 р. за нею прийшли енкаведисти. Не бажаючи потрапляти їм до рук, викинулася із балкона.

Кароліна Федорович у спадок від батька одержала маєток в селі Шляхтинці під Збаражем, а решту маєтностей у Вікні, Товстому, Білітвіці та Черняхівцях (він володів 5000 моргами землі загальною вартістю понад мільйон золотих) Владислав Федорович записав Юрію Федоровичу, синові Александра і внукові Тадея з Клебанівки, для синів якого, як свідчить лист № 16 від 15.11.1884 р., підшукував репетитора Іван Франко. Справа в тім, що мати Кароліни Федорович відмовилась від дочки, і її адаптував Владислав Федорович. Батько хотів, щоб дочка знала українську мову, а тому найняв їй для науки селянського сина,

вихідця з Вікна, професора класичної філології Миколу Малицького. Наука закінчилась тим, що дочка проти волі батька вийшла заміж за вчителя, чим дуже розгнівила батька, який не давав благословення на такий шлюб. Він вирішив покарати її і в спадок залишив тільки Шляхтинці. Решту, як згадано, отримав Юрій, який навчався ще у гімназії, а відтак чотири роки у Львівській політехніці в Дублянах. Маєтком у Вікні, який був по війні повністю знищений та розграбований, управляв батько. Юрій Федорович повернувся до Вікна тільки 1925 р. і взявся за господарку. Він одружився з молодою і енергійною полькою зі Східної України Марією Косельською, з якою мав двох дітей: дочку Анну (нар. 1937 р.) та сина Андрія (нар. 1939 р.). При нападі німців на Польщу Юрій Федорович пішов на війну як поручик уланів і 12 жовтня 1939 р. загинув під Лещицею, рятуючи пораненого солдата. Вдова з дітьми переїхала до рідні в Перемишль, відтак виїхала у Вроцлав, де вийшла вдруге заміж. У Вроцлаві діти закінчили вищі студії, дочка залишилась у цьому місті, а син виїхав у Канаду, де одружився та залишився мешкати.

Старший брат Юрія Федоровича Тадей став єпископом, мешкає у Польщі і очолює фонд, який опікується сліпими дітьми. Приїздив у Вікно 1991 р.

Така доля роду Івана Федоровича і така доля його біографії, над якою працював Іван Франко. Від того часу залишилось лишень листи Владислава Федоровича, його матері Кароліни та Тадея Федоровичів, які друкуються у цьому виданні.

1. Франко І. Збір. тв.: У 50 т. – К., 1976–1986.
2. Державний архів Тернопільської області.
3. Центральний державний історичний архів України у м. Львові.

Листи Владислава Федоровича до Івана Франка

(Публікуються зі збереженням всіх особливостей тексту. В деяких випадках для кращого сприйняття змісту змінено пунктуацію).

№ 1

Okno, poczta Grzymałów, 15.4.83 r.

Szanowny Panie!

Co do Żerebek, znalazłem tylko dokument z którego widać, że w r. 1812 Dziad mój Andrzej był właścicielem Żerebek Szlacheckich. Jest to skrypt dłużny jakiegoś obywatela z Rosyi, Komarnickiego, w którym wpisany mój Dziad jako właściciel Żerebek – więcej co do tego punktu nie mogłem nic wynaleźć.

Co do drugiego, to jest jakim sposobem Ojciec mój rodził się w Hnilicach – powiedziała mi matka, że w Hnilicach przebywali wtedy starzy Hryniewiczze, rodzice babki, i że babka u nich połów odbywała.

Co do trzeciej kwestyi t. j. dowodów procedencyi, to podług naszych ustaw, obowiązujących w Austrii, za dowiedzione uważa się tylko to, co jest w księgach majestatycznych zapisane a ponieważ księgi te zaprowadziła dopiero Austriya w r. 1783, więc niedaleko te formalne dowody sięgać mogą.

My w tym punkcie stoimy wprawdzie lepiej jak może 9/10 szlachty galicyjskiej, bo mamy siedem generacyi wpisanych, ale zawodzie ta księga dalej jak do 17-wieku – Jan Fedorowicz Jackowski czyli t.z. Fedoreńko, pułkownik kalnicki, jest jeszcze na rzadkość wpisany, ale dalej nie. Na to co dalej, są tylko dowody genealogiczne i historyczne, ale księgowych niema tu w Austrii, rozumie się, bo w Rosyi jest urządnie przyznane tytuł księziowski Fedorowiczom na Białej Rusi, na Litwie i w Królestwie osiadłych i tym samym herbem pieczętujących się, na co jest dokument urzędowy oryginalny, które może Pan oglądał w Oknie, a jeżeli nie, to będzie w Oknie zobaczy Pan. Zresztą co do pochodzenia, dowodów ścisłych w całym tego słowa znaczeniu nikt nie ma i mieć nie może, nie tylko dla tego że od 14 wieku już żadnych pisemnych dokumentów niema, ale z tej prostej przyczyny, że ściśle biorąc dowód w tej materii jest zawsze tylko konwencyonalny, bo nikt ściśle nie dowiedzie, kto jego ojcem? Sprawy te opierają się nie na literze, lecz na tradycyi “in consensu omnium” tak jak przecięgłość praw angielskich i w ogule praw zwyczajowych wszędzie.

Ostatecznie mogę w tej materii to tylko Panu powiedzieć, że wszystko co dowiedzie się było można umieścić Kosiński w “Wiadomości o Fedorowiczach”. Nie jest to kompletne, ale jest dużo i więcej jak ogół posiada szlachty – a co najwięcej że są daty pewne i że, nie ma tam nic, czego by udowodnić nie można. Wszystko, co tam jest mógł Pan bezpiecznie umieścić i to wystarczy. Tylko co do pułkownika Fedoreńki od czasu publikacyi przybyły daty nowe, które szkoda by nie pomieścić, gdyż nadają one głębkie i dramatyczne interesujące każdego Rusina wprowadzenie do przedmiotu i na tym piedestalu posąg, który Pan wyrzeźbi, całkiem inaczej się wydawać będzie. –

Będziemy o tym mówić, a tymczasem dobrze o tym naprzód pomyśleć. Proszę przyjąć serdeczne pozdrowienia z poważaniem.

Władysław Fedorowicz.

ЛЛ, фонд 3, № 1603, с. 33 – 36. Рукопис. Оригінал.

№ 2

9. 5. 83 r.

Szanowny Panie!

Proszę o pisownię Proświty.

Z wysokim poważaniem
Władysław Fedorowicz

ЛЛ, фонд 3, № 1618, с. 41 – 42. Папір для листів із вензелем Владислава Федоровича. Рукопис. Оригінал.

№ 3

Okno, 3. 6. 83 r.

Szanowny Panie!

Jeżeli Pan może, proszę teraz przyjechać do Okna. Posyłam w załączeniu na drogę umowioną kwotę i spodziewam się w ciągu bieżącego tygodnia ujrzeć Pana u siebie.

Proszę przyjąć serdeczne uściśnienie dłoni.

Sługa
W. Fedorowicz.

[P.S] Proszę dwa dni napzód zatelegrafować o konie do Borek.

ЛЛ фонд 3, № 1603, с. 47–48. Папір для листів із вензелем Владислава Федоровича. Рукопис. Оригінал.

№ 4

Jan Franko. Redakcja Dila. Grzymałów. Proszę przyjechać. Teraz we drodze. Będą konie moje w Tarnopolu u Panczerka czekały.

Władysław.

ЛЛ, фонд 3, №1619, с. 107–109. Бланк телеграми. Рукопис. Оригінал.

№ 5

Okno, 18. 6. 83 r.

Szanowny Panie!

Zapewne Pan list mój nie odebrał albo zaszła jakaś przeszkoda żeś Pan na me wezwanie nie przyjechał.

Teraz z mojej strony zaszły przeszkody, które bytność Pańską na inny czas odłożyć każą. Upraszam zatem Pana przyjechać do Okna na czas od 1-go do 11-go Lipca. Proszę się tak uzgodnić ażebyś Pan ten termin mógł akuratnie dotrzymać, gdyż moje stosunki w innej porze na pobyt Pański w Oknie nie pozwala, o ile to teraz mogę.

Jest to wprowadzić krótki bardzo czas dla Pana do rozgłędnienia korespondencji, ale nie da się to inaczej z innymi interesami pogodzić.

Proszę o odpowiedź i wiadomość o sobie.

Z wysokim poważaniem i przyjemnością.

Sługa
W. Fedorowicz.

ЛЛ, фонд 3, № 1617, с. 119 – 121. Рукопис. Оригінал.

№ 6

Wiedeń, 1. 9. 83 r.

Szanowny Panie,

Udaję się do Pana z wielką prośbą: ażebyś Pan był tak łaskaw skoregować załączony manuskrypt i odesłać go do Okna pod adresą: Szymon Małicki. O ile mogłem zrozumieć, a tylko początek odczytałem, to całkiem mylnie on pojmuje stosunek stronnictw politycznych w Galicyi i konfunduje konjunktury r. 1848 z konjunkturą obecną. Tak w tym jak i we wszystkim innym proszę jego zdanie mylnie sprostować. Oczywiście korekta nasza musi się ograniczyć co do twierdzeń przedmiotowych, nie wdając się w język i styl. Również upraszam Pana, gdyby gdzieś było coś za jaskrawego, lub mogącego osoby lub stronnictwa urazić, takie ustępy lub wyrażenia wykreslić albo złagodzić.

Ja, wrociwszy do domu, będę Pana prosić, ażebyś Pan do mnie na parę tygodni przyjechał.

Zasylając pełne poważania wyrazy,
zostaję szczerze sprzyjażnionym,
Władysław Fedorowicz.

ЛЛ, фонд 3, № 1617, с. 143 – 144. Рукопис. Оригінал.

№ 7

Jan Franko – ulica Lindego 5 oder Redaktion Dilo – Lemberg – Wien l. 1834 45 21 3 30 – Ist nothwendig auf zwei Tage mit mir nach Okno kommen – werde Dienstag abends 9 Uhr Lemberg passieren – wenn ihnen moeglich kommen – sie reisefertig auf Podzamcze Bahnhof um mit mir weiter zu fahren.

Władysław.

ЛЛ, фонд 3, № 1619, с. 105 – 106. Бланк телеграми. Машинопис. Оригінал.

№ 8

Jan Franko – Lwow – ulica Lindego 5 albo redakcyja Dilo Lemderg – Krakau bahn 114 21 21 10 20 – Przyjdź Pan o 9 wieczor na dworzec główny restauracya 1 klasy – Władysław.

ЛЛ, фонд 3, № 1619, с. 119 – 120. Бланк телеграми. Рукопис. Оригінал.

№ 9

Okno, p. Grzymałów, 20. 10. 83 r.

Szanowny Panie,

Chcąc zapobiec mogącym w przyszłości stworzyć się nieporozumieniom, muszę zwrócić Pańską uwagę, że termin upłynął już, do którego Pan zobowiązał się gotowy manuskrypt przedłożyć mnie, a zaledwie część – jak rachuje pięta i okres najmniej różny (pod wieloma względami) Pan napisałeś. Przypisuję to temu, żeś Pan poświęcał

ten czas innym pracom, jak potopowi, spihlerzom, budżetowi i innym, które może nie znam. W ten sposób praca nasza może się przeciągać niesłychanie długo i będzie tylko niejako zapełniać luki między innymi pracami, które Pan tymczasem robić będzie. Tego się obawiam i na to nie mógłbym w żadnym razie przystać z różnych ważnych powodów. Uważam za obowiązek mój otwarcie to Panu wypowiedzieć i nie wątpię że Pan moje obawy i skrupuły pojmiesz i słuszność moich uwag uwzględnisz. Proszę za tym bardzo, ażebyś Pan nie angażował się do innych prac, dopoki tą nie ukończy i czas swój tej jednej pracy poświęcił, którą tylko w ten sposób może się udać być “aus einem Guss” i mieć jednolity charakter – a tylko w ten sposób układ nasz będzie wykonany, gdyż ja mam przyczyny obawiać się, że z wiosny mogą zajść okoliczności, które wykonaniu tego mogą uniemożliwić. Na każdy sposób widzę się spowodowanym prosić Pana o ponowny termin, mianowicie jeżeli to być może do 1-go Marca 1884, co byłoby niniejszy rok spełnić na całą pracę, jeżeli się niemylę.

A więc “Unum segne – et age quod agis”.

Proszę mi darować moją otwartość i przyjąć te uwagi jako pochodzące od człowieka, który Panu szczerze sprzyja i rad by ażeby stosunek nasz nigdy niczym nie został zamaconym i był tak jak między nami być powinno – zawsze pełnym zaufania, przyjaźni i szczerości.

Z prawdziwym poważaniem,
szczerze sprzyjażnony
Władysław Fedorowicz.

ЛЛ, фонд 3, № 1617, с. 163–166. Рукопис. Оригінал.

№ 10

Okno, p. Grzymałów, 12. 3. 84 r.

Szanowny Panie,

Wróciłem po długiej niebytności do domu. Zostałem list Pański, na który mając na całą kupę listów odpisywać kilkoma słowy odpowiadam.

Wiesz Pan może, jak wielostronnie jestem zaangażowany, wiesz Pan jak bardzo nam rok ten niedopisał, ani połowy dochodów na które liczyliśmy – muszę więc dobyć spekulować, ażeby uzgodnić tylko obowiązków na siebie przyjętych i mieć pokrycie na wydatki konieczne i jak miło by mi było pomóc Panu i zobowiązać sobie Pana, tak mi to jest w tym roku niemożliwym, bo i nieurodzaji i spadek ceny produktów podwójnie ciężko nas dotknął i wszelką gotówkę i kredyt zaangażował na czas dłuższy – ergo: rad bym szczerze, ale teraz nie mogę.

Co do naszego interesu, to nie posyłam Panu miesięcznie, bo to było ułożone w przypuszczeniu, że Pan do Oktobra 1883. pracę ukończy. Posyłać zaś miesięcznie bez terminu sam Pan pojmie, że niema sensu, bo by się w krótkce cała kwota remuneracyi wyczerpała, choć byś Pan zupełnie nic nie robił nad dziełem zakontraktowanym. Umowa ta przez niedotrzymanie terminu straciła znaczenie i niema – nie widzę przynajmniej innego sposobu, jak tylko ten, ażebyś Pan uwolnił się od innych zajęć, przyjechał do Okna (ale bez wszelkich książek i prac innych) i ażebyś Pan tu przesiedział, dopóki pracy tej nie skonczysz – Po oddaniu mi całego wykończonego manuskryptu wypłacę Panu całą honorarium. W inny sposób wątpię, ażeby co z tego było, we Lwowie przy najlepszych chęciach nie znajdzie Pan czas i spokój ku temu

potrzebny i gdybyś Pan forsował, to będzie to płód słaby. – Concluza: Porzuć Pan wszystko przyjedź Pan tu fizycznie i moralnie Pan zrestawrujesz się i wzmocnisz.

Pozdrawiam Pana najserdeczniej i spodziewam się w krótkce do widzenia.

Szczerze sprzyjający,
Władysław Fedorowicz.

ЛЛ, фонд 3, № 1618, с. 307 – 310. Рукопис. Оригінал.

№ 11

[1.7. 1884 r.]

Jan Franko – Lwow – Redakcyя Diła – Grzymajłow.

– Oczekuję miłych gości – Proszę zatelegrafować na kiedy konie do Borek wysłać – Władysław.

ЛЛ, фонд 3, № 1619, с. 111 – 112. Бланк телеграми. Рукопис. Оригінал.

№ 12

Okno, p. Grzymajłow, 24.7.84 r.

Szanowny Panie,

Otrzymałszy list Pański z d. 1. b.m. natychmiast zatelegrafowałem do Pana adresując do redakcyi “Diła”, że oczekuję miłych gości i proszę o zatelegrafowanie na kiedy posłać konie do Borek? Na to dotychczas nie mam żadnej odpowiedzi. Czy telegraf moj Pan otrzymał i kiedy mogę Panów się spodziewać? Serdecznie Panu dłoń ściskam.

Szczerze sprzyjający,
W. Fedorowicz.

ЛЛ, фонд 3, № 1618, с. 579 – 580. Рукопис. Оригінал.

№ 13

Okno, p. Grzymajłow, 11. 8.84 r.

Szanowny Panie,

Na pierwszy list Pański tego samego dnia telegrafowałem pod adresą Redakcyi “Diła”, że oczekuję miłych gości i proszę o wiadomość na kiedy przysłać konie do Borek. – Nie otrzymałszy dłuższy czas żadnych wiadomości, pisałem list, na który również żadnej dotychczas nie mam odpowiedzi. Teraz w bieżącym tygodniu wyjeżdżam do Lwowa, a później do Karlsbadu, o czym Panu donoszę. Powrócę dopiero może za miesiąc do Okna.

Zasylając serdeczne pozdrowienie, zostaję z poważaniem.

Sługa
Władysław Fedorowicz.

ЛЛ, фонд 3, № 1618, с. 591 – 592. Рукопис. Оригінал.

№ 14

Okno, p. Grzymajłow, 5. 10. 84 r.

Szanowny Panie,

Jeżeli Pan masz zamiar do mnie przyjechać, to prosiłbym ażebyś Pan przyjazd

swój dłużej nie zwlekał i przyjechał zaraz, bo ja później na całą zimę wyjeżdżam z domu. Oczekuję rychłej odpowiedzi, zostaję z prawdziwym szacunkiem.

Sługa
Władysław Fedorowicz.

ІЛ, фонд 3, № 1603, с. 313 – 314. Рукопис. Оригінал.

№ 15

7/11 1884 r.

Franko w Wikni, Grzymajłow.
– Wże vse wystaw – Telegramy spiznytyś.

Korzenko.

ІЛ, фонд 3, № 1615, с. 115 – 116. Бланк телеграми. Рукопис. Оригінал.

№ 16

Klebanówka, 15.11.884 r., Bogdanówka

Szanowny Panie,

Dziękuję najuprzejmiej, iż Pan był tak łaskaw zająć się sprawą wynalezienia nauczyciela dla mego syna. Wkrótce będę we Lwowie i porozumię się z p.Brzezińskim, od którego właśnie list otrzymałem.

Proszę przyjąć wyrazy mego szacunku i poważania z jakim zostaję.

Szanownego Pana
sługa
Tadeusz Fedorowicz.

ІЛ, фонд 3, № 1603, с.347 – 348. Рукопис. Оригінал.

№ 17

Okno, poczta Grzymajłów, 8. 12. 84 r.

Dzięki Bogu, Matka moja ma się lepiej i zdaje się, że niebezpieczeństwo minęło. Nasi zacni i poczciwi starzy urzędnicy i sługi jeszcze przed moim przyjazdem zrobili wszystko, co tylko zrobić było trzeba i zrobić było można i dali nam szczerze dowód swego przywiązania i troskliwości. To i nadzwyczajna uwaga i horliwość, jaką w tych dniach doświadczyliśmy od sąsiadów, znajomych, krewnych i całej okolicy jest dla nas goistym balsamem w tym przykrym wypadku. Jak na teraz rekonwalescencya postępuje zadowalniająco, ale to że spuszczone Matce krew w 76 roku i przy jej wątłym i zchorowanym zdrowiu w tym wieku fatalne ma następstwa. Jeszcze raz Panu za łaskawą pomoc oboje serdecznie dziękujemy.

Żał mi szczerze żeś Pan doświadczył takich nieprzyjemności – podwójnie to boli że i niezasłużenie i od swoich – jeszcze więcej mi żal, że ustabilizowanie się i niezawisłe stanowisko którego tak dla Pana życzę, ominęło Pana i nadal zostałeś Pan jak to ziarno wiatrem gnane. Pragnąłbym szczerze abyś Pan już gdzieś osiadł i korzenie zapuścić zaczął. Mój dom zawsze dla Pana otworem i zawsze będziesz w nim miłym gościem, a im dłużej Pan zechce u nas zabawić, tym przyjemniej będzie nam móc korzystać z tak miłego towarzystwa.

Ja wracając do Wiednia – co nie wiem jeszcze, kiedy nastąpi – zatrzymam się dzień jeden we Lwowie i będę się widział z Panem.

Tymczasem jeszcze raz za pamięć dziękuję i proszę przyjąć zapewnienie szczerzej przyjaźni.

Władysław Fedorowicz.

ІІ, фонд 3, № 1603, с. 347 – 348. Рукопис. Оригінал.

№ 18

Okno, p. Grzymałów, 9. 2. 83 r.

Szanowny Panie,

Wróciwszy proszę mi donieść o rezultatach swej podróży i kiedy Pan myśli przyjechać do Okna.

Oczekując odpowiedzi zostaję z poważaniem.

Władysław Fedorowicz.

ІІ, фонд 3, № 1603, с. 495 – 496. Рукопис. Оригінал.

№ 19

Karlsbad, 21. 5. 85 r.

Szanowny Panie,

Właśnie co otrzymałem list Pański i natychmiast nań odpisyje.

Cieszy mnie wiadomość, że Pan 1 część swej pracy skończyłeś. Chęć Pana dedykować ją Matce mej ja z mej strony z radością i wdzięcznością przyjmuję, a sądzę, że i Matka moja chętnie się na to zgodzi. Co do druku, to trzeba ustnie porozumieć się.

Ja 26 wracam do domu i zatrzymam się dzień we Lwowie – więc będziemy mogli się porozumieć. Bardzo mi zaniepokoiło, co Pan o swym zdrowiu pisze. Gdybyś Pan chciał spędzić u nas na Podolu parę tygodni w cichim spokoju, ofiarowałbym Panu jako sanatorium ładny i suchy pokój w lesniczówce w liesie Tousteckim, gdzie lesniczy Komażyński i jego żona by Pana pielęgnowali. Mleko, świeże lasowe powietrze i absolutny spokój miałby Pan tam. Poznałem tu jedną Rosyanku, która znała Szewczeniaka i opowiadała mi szczegóły o jednym epizodzie miłośnym z lat ostatnich życia jego. Wynotowałem to dla Zoryi jako przyczynek do jego biografii, o tyle ciekawy, że opowiadany przez świadka naocznego, gdyż działo się to w domu jej ciotki, gdzie ona jako Panna wtedy bawiła się. A więc spodziewam się, że wkrótce się zobaczymy, a tymczasem ściskam dłoń Pańską serdecznie.

Władysław Fedorowicz.

ІІ, фонд 3, № 1615б сю 189–190. Рукопис. Оригінал.

№ 20

Okno, 4/8 1885 r.

Szanowny Panie,

Bardzo mi będzie przyjemnie witać Pana z Szanownymi gośćmi z Kijowa u siebie. Syn mój, który jeszcze przybyć nie może, telegrafował, zapraszając również Państwa na odwiedzenie Okna i okolicy naszej. Oczekuję więc od Pana telegraf: wiadomości o którym czasie jutro mam posłać konie po Państwo do Chorostkowa.

[Karolina] Fedorowicz.

ІІ, фонд 3, № 1615, с. 247 – 248. Рукопис. Оригінал.

№ 21

Okno, 30/8 1885 r.

Szanowny Panie,

Gdy mój syn przed kilkoma dniami do Wiednia wyjechał i nie wiem, kiedy wróci, odpisuję Panu, że jeśli syn w tym czasie wróci, to mu bardzo będzie miło Państwo u siebie witać.

Zostają z wyrazem szacunku.

[Karolina] Fedorowicz.

ЛЛ, фонд 3, № 1603, с. 635 – 636. Оригінал. Рукопис.

№ 22

Okno, p. Grzymałów, 12. 11. 85 r.

Szanowny Panie,

Nie otrzymując przez dłuższy czas żadnej wiadomości od Pana, co do osoby, o którą chodzi, zgodziłem do pisania tutejszego nauczyciela. W ten sposób nie mogę już korzystać z gotowości Pana Szuchewicza. Przepraszam i dziękuję zarazem za trud i usługę. Kiedy Pan do nas przyjedzie? Ja prawdopodobnie całą zimę będę w Oknie.

Serdeczne pozdrowienie.

W. Fedorowicz.

ЛЛ, фонд 3, № 1603, с. 829 – 830. Рукопис. Оригінал.

№ 23

Съ жел[аніемъ] нов[ого] г[ода] 1886.

ЛЛ, фонд 3, № 1635, с. 77–78. Візитка Владислава Федоровича. Рукопис. Оригінал.

№ 24

Okno, p. Grzymałów, 12. 2. 86 r.

Szanowny Panie,

Dziękuję Panu bardzo za przysłane № Czasu i proszę i nadal, skoro Pan znajdzie coś w tym rodzaju, przysłać mi – wiadomo Panu, że zbieram to do archiwum.

Proszę Pana również ażebyś mi Pan zechciał przysyłać numera Zoryi poczwórnice (za pobraniem) – w których były lub będą moje aforyzmy. Dobrze by było, ażebyś Pan o nich coś napisał do Słowa Petersburskiego i niektóre z nich przyłożył.

Co do sprawy Pańskiej osobistej, o której mi Pan pisałeś, to była to moja myśl pierwszą i bardzo bym to sam życzył. Ale to trzeba robić przezornie i zgrabnie i osobiście, każdego z członków komisji wpierw obrobić i ująć sobie. Jak będzie posiedzenie komisji przyjadę umyślnie zawczasu i będę sam za tym chodzić i deptać – może się co da zrobić.

Zasyłam Panu serdeczne pozdrowienie.

Szczerze sprzyjający,
W. Fedorowicz.

ЛЛ, фонд 3, № 1608, с. 117 – 118. Рукопис. Оригінал.

№ 25

Okno, p. Grzymałów, 23.2.86 r.

Szanowny Panie,

Nie odpisałem Panu natychmiast gdyż byłem chory i leżałem w łóżku – teraz jeszcze nie jestem zdrow. Proszę Pana usilnie teraz o tych aforyzmach i o całej tej sprawie nie pisać do piśm polskich, gdyż chwila jest bardzo niestosowna obecnie do ataków na Polaków, a to przez sytuację, którą wytworzyła mowa Bismarka i niesłychane rozdrażnienie i irytacja, w które obecnie Polacy popadli. Osie gniazdo, w którym tu siedzimy, poruszone i rozwiatszone nie trzeba teraz rękę w niej kłaść. Z drugiej strony niepowinno się bić słabego lub rannego i tej chwili gdy, sam Bog ich tak ciężko uderzył, nie trzeba i nie można ich nam dotykać – było by to nieszlachetnie i nie taktownie.

Na manifestację, o której Pan pisze, trza poczekać, jak będzie pora odpowiedniejsza. Teraz ona zupełnie nieodpowiednia. – “Überall ist in Anbetracht zu ziehen: die Sache und die Art – die schlechte Art verdirbt die gute Sache” o tym szczególnie nam Rusinom pamiętać należy “denn was die Art anbelangt, da sind wir Slumper in haben noch gar vieles zu lehren”.

Co do Pańskiego ożenienia, to nie mogę nic więcej powiedzieć, jak z całego serca najszersze i najgorętsze: Daj Boże szczęścia i wszystkim pomyślności. Ażebyś Pan w przyjaźni z osobą szczerze sprzyjającą i całkiem Panu oddaną i w ciepłe pożycia domowego znalazł spokój, siłę i osłodę życia, które nic innego tylko to jedno dać nam może. Jeszcze raz najserdeczniejsze życzenia! Nie jestem na siłach napisać Panu dziś więcej – Dziękuję Panu bardzo za przyslaną książkę i proszę szanownej narzeczonej swej oświadczyć ode mnie pełne uszanowania ukłony, chociaż nie mam szczęścia być jej osobiście znanym.

Serdecznie Panu dłoni ściskam.

Przychylny,
Władysław Fedorowicz.*ІЛ, фонд 3, № 1608, с. 125 – 128. Рукопис. Оригінал.*

№ 26

Okno, p. Grzymałów, 4. 4. 86 r.

Szanowny Panie,

Nie byłem przygotowany, że Pan zażąda tak prędko kwotę, którą Panu dać obiecałem. Chwilowo nie mam ani jednego guldena gotówki ale kazałem porzysłać próbki pszenicy i jak się kupiec znajdzie i ścięgnę trochę pieniędzy, pošlę Panu to, com obiecał. Proszę być wyrozumiałym na tę zwłokę bo ten rok wyjątkowy, tak niesłychanie trudny i ciężki dla gospodarzy, jak jeszcze nigdy żaden rok nie był. Wszystkie niemal źródła dochodów wyschły, a co najfatalniejsze, że się ogólna nędza zwiększa, tym więcej takich, co się udają o pomoc – a o pomoc tą trudniej niż kiedy.

Co się tyczy akademika – nie pisze mi Pan rzeczy najważniejszej, co on za tydzień czy miesiąc żądać będzie? Nie wiedząc tego, nie mógłbym się angażować. Gdzie chodzi o pieniądze, tam trzeba być jasnym i scisłym – to jest podstawą dobrych stosunków między ludźmi. Zysyłam przyjaźne wyrazy, zostaję z poważaniem.

Władysław Fedorowicz.

[P.S.] Od półmiesiąca stoją tuczne woły na sprzedarz i kupca niema – tak jakby ludzie już przestali jeść chleb i mięso.

ІЛ, фонд 3, № 1608б с. 251 – 252. Рукопис. Оригінал.

№ 27

Okno, p. Grzymałów, 15. 4. 86 r.

Szanowny Panie,

Nie uwierzy Pan, jak mi przykro było, jak każdego dnia o tym myślałem, ażeby Panu posłać kwotę, którą Panu obiecałem i której w tak ważnej chwili Panu więcej niż kiedy potrzeba. Ale w tym roku wszystkie źródła dochodu wyschły i handel ustał zupełnie. Jeczsze od czasu, jak się widzieliśmy we Lwowie, to próbki namłóconej pszenicy leżą u faktorów we Lwowie, Tarnopolu, Grzymałowie i kupca na nich niema. Woły tuczne stoją i kupca na nich niema – co dzień spadają. Ja, który miałem co roku 40 – 50 tysięcy czystego dochodu, będę miał w tym roku 9 – 10 tysięcy deficytu.

Z największym wyteżeniem posyłam Panu 150 fl. a resztę poszlę później i proszę pamiętać, że te pieniądze sobie odbieram aby dać Panu. Więc proszę je uważać nie jako interes lecz jako prawdziwsze przyjacielstwo, usługą.

Szczęść Boże!

Szczerze przychylny
Władysław Fedorowicz.

ІЛ, фонд 3, № 1608, с. 125 – 128. Рукопис. Оригінал.

№ 28

[26. 6. 1887 r.]

Proszę Pana

Wstąpić wieczorem do Taubera (adres zostawiłem) i wziąć ze sobą maszynkę do druku – zapłacona.

Jadą o 10 na kolej. Wstąpić do Domu Narodnego i zabrać ze sobą od tercyana (III piętro) Juzia Maryniuka.

26. 6. 87.

Władysław Fedorowicz.

[P. S.] Stoję u Georga. Odjeżdżam kurjeżem po 3-ciej.

ІЛ, фонд 3, № 1602, с. 124 – 125. Рукопис. Оригінал.

№ 29

Okno, p. Grzymałów, 18.4.89 r.

Szanowny Panie,

Chciej Pan jeszcze poszukać, czy nie znajdują się u Pana owe trzy zeszyty dzieła Ojca, ostatniej redakcyi, gdyż bardzo mi na nich zależy, a w Oknie ich znaleźć nie mogę. Również proszę łaskawie powiedzieć P. Pawlikowi, którego list tu na mnie czekał, że uznaję potrzeby dzieł i kart, o których pisze i przykro mi, że nie mam obecnie na to potrzebnych funduszów, ale kasa moja musi miesięcznie wypłacać 7–8 tysięcy koniecznych wydatków bez nadzwyczajnych, których w tym roku mnóstwo na mnie spadło w przykrych czasach. Trudno było z dochodów budżet pokryć, a teraz stokroć bardziej, gdyż wszyscy dzierżawcy i arendarze odmówiły wypłatę tego na co

rachowaliśmy. Nie jestem w stanie do niczego contrybuować i będę szczęśliw, jeżeli mi conjunktury do połowy własny deficyt załatać.

Że to, co on chce, jest dobre i pożyteczne, zgadzam się zupełnie, ale tak samo jak on nie mam na to pieniędzy.

Napisz mi Pan, co tam słyhać i przyjmie Pan wraz z Szanowną Żoną swą i waszym dzieciątkiem szczerze życzenia wesołych świąt.

Prawdziwie sprzyjający
W. Fedorowicz.

ЛЛ, фонд 3, № 1605.с. 239 – 242. Рукопис. Оригінал.

№ 30

24. 9.89 r.

Kochany Panie Janie,

Z radością wyczytałem w Kurjerze, że zostałeś Pan wypuszczonym na wolną stopę. Gdyż Pan był w więzieniu, chciałem odwiedzić Pańską żonę i spytać ją, czy nie mógłbym się na co przydać, lecz odpowiedziano mi że wyjechała niewiedź gdzie. Później dowiedziałem się od Hankiewicza, że do swych krewnych w Rosyi. Teraz sądząc, że może wyszedłszy z więzienia będzie Pan może parę guldenów potrzebować, posyłam Panu 50 fl. z szczerym i serdecznym pozdrowieniem.

W. Fedorowicz.

ЛЛ, фонд 3, 1605, с. 283 – 284. Рукопис. Оригінал.

№ 31

Lwów, hotel Georges, 6. 2. 95 r.

Wielce szanowny Panie,

Dziękując raz jesze jak najuprzejmiej za łaskawą pomoc, posyłam w załączeniu 20 fl. jako honorarium za przekład i kaligraficzne przepisanie.

Z prawdziwym poważaniem,
szczerze życzliwy
Władysław Fedorowicz.

ЛЛ, фонд 3, № 1610, с. 55 – 56. Рукопис. Оригінал.

№ 32

Okno, 8. 12. 1904 r.

Łaskawy Panie,

Potrzeba mnie do moich pamiętników właśnie teraz, dat co do mojej prezentury "Proswity".

Od którego – do którego. Daty zgromadzeń ogólnych rocznych.

Członkowie wydziału i sekretarzy Proswity w czasie mojej prezentury.

Datę śmierci Uljana Ławrowskiego, mego poprzednika. Proszę bardzo o to i będę bardzo wdzięcznym, gdy mi Pan to będzie tak łaskaw rychło przysłać.

Z wysokim poważaniem,
Władysław Fedorowicz.

ЛЛ, фонд 3, № 1635, с. 83 – 84. Рукопис. Оригінал.

Листи Владислава Федоровича до Івана Франка
Переклад з польської

№ 1

Вікно, пошта Грималів, 15.4.[18]83 [р.]

Шановний Пане,

Щодо Жеребок¹, знайшов я тільки документ, з котрого видно, що в р. 1812 мій дід Андрій був власником Жеребок Шляхетських. Є це борговий скрипт якогось громадянина з Росії Комарницького, в котрім мій дід записаний як власник Жеребок, – більше щодо цього пункту не міг я нічого віднайти.

Що ж до другого, тобто яким чином мій батько народився в Гнилицях² – сказала мені мама, що в Гнилицях перебували старші Гриневичі, батьки бабці³, і що бабка в них відбула поліг.

Щодо третього запитання, тобто доводів походження: то згідно з нашими уставами, прийнятими в Австрії, доведеним вважається тільки те, що є записано в книгах маєстатичних, а оскільки книги ті запровадили в Австрії тільки в р. 1783, отже, недалеко ті формальні доводи могли засягати. Ми в тому пункті насправду стоїмо краще, як, може, 9/10 галицької шляхти, бо маємо в тих книгах записано 7 генерацій, але заводить та книжка до 17 століття – Іван Федорович Яцковський, або т[ак] з[ваний] Федоренко, полковник кальницький, є ще як не дивно вписаним, але далше ні. На те, що далше, є тільки генеалогічні і історичні документи, але книжних нема тут в Австрії, розуміється, бо в Росії є урядово признаний титул князівський Федоровичам на Білій Русі, на Литві і в Королівстві осілих, і тим самим гербом печаткують, на що є оригінальний урядовий документ, який може Пан оглядав у Вікні, а якщо ні, то будучи у Вікні, побачить. Зрештою, щодо походження, то точних документів у повному розумінні цього слова ніхто не має і мати не може, не тільки тому, що від 14 віку вже жодних писемних документів нема, але з тої простої причини, що стисло брати точний доказ у цьому випадку є завше тільки відносним, бо ніхто точно не доведе, хто його батько. Справи ті спираються не на літері, а на традиції і “In consensu omnium”, так як спадковість прав англійських і взагалі звичайових прав повсюди.

Остаточно можу в тій справі тільки те Панові сказати, що все, що можна було довідатись, помістив Косінський у “Відомостях про Федоровичів”. Не є це повне, але достатньо багато і більше, ніж посідає загал шляхти, – а що найбільше, що є певні дати і що нема там нічого, щоби не можна було довести. Все, що там є, може Пан помістити, і цього вистачить. Тільки щодо полковника Федоренка, то від часу публікації надійшли нові дати, які шкода було б не помістити, оскільки вони надають глибини, драматизму для зацікавлення кожного русина впровадженням до предмету і на тім п’єдесталі постать, яку Пан вирізьбить, цілком інакшою буде видаватись. – Будемо про це говорити, а тим часом добре про це наперед міркувати. Прошу прийняти сердечні поздоровлення.

З повагою,
Владислав Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1603, с. 33 – 36. Папір для листів з вензелем Владислава Федоровича. Рукопис. Оригінал.

№ 2

9.5.[18] 83 [р.].

Шановний Пане,
Прошу за видання “Просвіти”.

З високою повагою,
Владислав Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1603, с. 41–42. Рукопис. Оригінал.

№ 3

Вікно, 3.6.[18] 83 [р.].

Шановний Пане,
Якщо Пан може, прошу зараз приїхати до Вікна. Посилаю з залученням на дорогу умовлену суму і сподіваюсь протягом поточного тижня побачити Пана у себе.

Прошу прийняти сердечний потиск долонь.

Слуга
В. Федорович.

P.S. Прошу за два дні наперед зателеграфувати за коней до Борок.⁴
ЛЛ, фонд 3, № 1603, с. 47–48. Папір для листів із вензелем Владислава Федоровича. Рукопис. Оригінал.

№ 4

Іван Франко. Редакція Діла. Гримайлів. Прошу приїхати тепер в середу. Будуть коні мої в Тернополі чекати у Панчерка.

Владислав.

ЛЛ, фонд 3, 1619, с. 107–109. Бланк телеграми. Рукопис. Оригінал.

№ 5

Вікно, п[ошта] Гримайлів, 18.6.[18]83[р.].

Шановний Пане,

Напевно, Пан мого листа не одержав, або ж зайшла якась перешкода, що Пан на мій поклик не приїхав.

Тепер з мого боку зайшли перешкоди, які кажуть перебування Пана перенести на інший час. Запрошую Пана приїхати до Вікна на час від 1-го до 11-го липня. Прошу так спланувати роботу, аби Пан міг акуратно дотримати терміну, постільки мої справи в іншій порі на перебування Пана у Вікні не дозволяють такою мірою, як зараз.

Звичайно, що це закороткий час для Пана, щоб розгледітись в кореспонденції, але не вдається це узгодити з іншими моїми інтересами.

Прошу відповісти і подати вістку про себе.

З високою повагою і приємністю.

Слуга В. Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1617, с. 119–121. Рукопис. Оригінал.

№ 6

Відень, 1.9.[18]83[р.].

Шановний Пане,

Вдаюсь до Пана з великим проханням, аби Пан був таким ласкавим поправити долучений рукопис і відіслати його до Вікна під адресою: Семен Малицький. Наскільки міг зрозуміти, прочитавши тільки початок, так це те, що цілком помилково він висвітлює політичні сторони в Галичині і пов'язує стосунки р.1848 з теперішніми. Як в цьому, так і в усьому іншому прошу ці помилкові висновки спростувати. Очевидно поправка наша мусить обмежитись щодо тверджень по суті, не вдаючись в мову та стиль. Одночасно прошу Пана, коли б де було щось заяскраво, або могло чимось уразити особу чи партії, то такі уступи або вирази викреслити або пом'якшити.

Я, повернувшись додому, буду просити Пана, аби Пан до мене на пару тижнів приїхав.

Засилаючи повні поваги слова,
залишаюсь щиро приятним,
Владислав Федорович.

ІЛ, фонд 3, № 1617, с. 143–144. Рукопис. Оригінал.№ 7⁵

Іван Франко – вулиця Лінде, 5 або редакція “Діла” у Львові – Відень 1. 1834 45 21 3 30 – Необхідно поїхати зі мною на два дні до Вікна – Прибуду у вівторок о 9 год. вечора – Коли зможете, приїдьте готовими до подорожі на станцію Підзамче, щоб поїхати зі мною разом далі.

Владислав.

ІЛ, фонд 3, № 1619, с. 105–106. Бланк для телеграм. Машинопис. Оригінал.

№ 8

Іван Франко, Львів, вулиця Лінде, 5 або редакція Діла Львів, Краків вокзал 114 21 21 10 20 – Нехай Пан прийде о 9 ввечері на двірць головний, ресторан 1 класу.

Владислав.

ІЛ, фонд 3, № 1619, с. 119 – 120. Бланк телеграми. Рукопис. Оригінал.

№ 9

Вікно, п[ошта] Грималів, 20.10.[18]83 [р.].

Шановний Пане,

Бажаючи запобігти можливим у майбутньому непорозумінням, мушу звернути увагу Пана, що термін, до якого Пан зобов'язувався мені запропонувати готовий манускрипт, закінчився, а в мене заледве частина, – як рахую п'ята і час щонайменше різний (під багатьма поглядами), яку Пан написав. Приспінюю це тому, що Пан присвячував довго той час іншим працям, як потопові, шпихлірам, бюджетові та іншим, які може не знаю. В такий спосіб наша праця може протягнутись на нечувано довгий час, і Пан буде заповняти нею тільки прогалини між іншими працями, які Пан тим часом буде собі робити. Цього боюсь і на це не

можу в жодному разі пристати з різних важливих причин. Вважаю за свій обов'язок відверто це Панові виповісти і не сумніваюсь, що Пан мої сумніви і побоювання зрозуміє і зважить слушність моїх зауважень. Отже прошу дуже, щоб Пан не брався до інших праць, поки цю не закінчить і свій час посвятить тій одній праці, яка тільки в такий спосіб може вдатись "aus einem Guss" і мати цільний характер, – і тільки в такий спосіб договір наш буде виконаним, постільки я маю підстави побоюватись, що з весни може трапитись так, що цю домовленість виконати не вдасться. У всякому разі вважаю необхідним просити Пана про поновлення терміну, якщо то може бути до 1-го березня 1884-го. Був би то повний рік на цілу працю, якщо не помиляюсь.

Отож "Unum segne – et age quod agis".⁶

Прощу дарувати мені мою відвертість і прийняти ті зауваження, які йдуть від чоловіка, який Пану щиро сприяє і рад би, щоб стосунок наш ніколи нічим не зівстав заму́тненим і був таким, як між нами повинен бути – завжди повним довіри, приязні та щирості.

З правдивою повагою,
щиро заприязнений
Владислав Федорович.

ІЛ, фонд 3, № 1617, с. 163 – 166. Рукопис. Оригінал.

№ 10

Вікно, п[ошта] Грималів, 12.3.[18]84 [р].

Шановний Пане,

Повернувся по довшій відсутності додому. Застав лист від Пана, на котрий маючи відповісти на цілу купу листів, відповідаю в кількох словах.

Може Пан знає, як багатосторонньо я заангажований, знає Пан, як дуже нам цей рік недодав навіть половини прибутків, на котрі ми розраховували, в результаті чого мушу добре комбінувати, щоб узгодити стільки обов'язків вже на себе прийнятих і мати покриття на необхідні видатки і як мило мені б було допомогти Панові і зобов'язати Пана, але зробити це в цьому році для мене неможливо через неврожай, і падіння цін на продукти подвійно тяжко нас діткнули і всю готівку та кредити забрали на довший час – ergo: був би-м щиро радий, але зараз не можу.

Щодо нашого інтересу, то не посилаю Пану щомісяця грошей, бо було умовлено, що Пан до жовтня 1883 працю закінчить. Посилати знову ж місячну платню без терміну, як сам Пан розуміє, нема сенсу, бо за короткий час ціла сума виплати швидко вичерпалась би, хоч би Пан зовсім нічого не робив із контрактованою справою. Умова ця через недотримання терміну стратила значення і нема іншого виходу, як тільки той, щоб Пан звільнився від інших занять, приїхав до Вікна (але без жодних книжок та інших праць) і щоби Пан тут пересидів так довго, допоки не закінчить праці. По відданню мені цілого викінченого манускрипту, виплачу Панові повний гонорар. В інший спосіб сумніваюсь, щоб з цього щось вийшло, бо у Львові при найкращому бажанні не знайде Пан часу і спокою, потрібного для цього, а коли Пан заспішить, то матиме нікудишній

результат. – Висновок: нехай Пан полагодить все і приїжджає сюди, де фізично і морально Пан відреставрується і відпочине.

Найсердечніше поздоровляю Пана і сподіваюсь, що незабаром побачимось
Щиро сприяючиму
Владислав Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1618, с. 307 – 310. Рукопис. Оригінал.

№ 11⁷

Іван Франко – Львів – Редакція “Діла” – Грималів – Очікую милих гостей.
Прошу зателеграфувати на коли коні до Борок висилати.

Владислав.

ЛЛ, фонд 3, № 1619, с. 111 – 112. Бланк телеграми. Рукопис. Оригінал.

№ 12

Вікно, п[ошта] Гримайлів, 24.7.[18]84 [р].

Шановний Пане,

Отримавши лист від Пана з д[ня] 1 б[іжучого] м[ісяця], відразу я зателеграфував до Пана на адресу редакції Діла, що очікую милих гостей і прошу зателеграфувати на коли послати коней до Борок? На це до цього часу не маю жодної відповіді. Чи отримав Пан мою телеграму і коли можу сподіватись Пана? Сердечно стискую долоню Пану.

Щиро сприяючий
В. Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1618, с. 579 – 580. Рукопис. Оригінал.

№ 13

Вікно, п[ошта] Грималів, 11.8.[18]84 [р].

Шановний Пане,

На перший лист від Пана того самого дня я телеграфував на адресу редакції “Діла”, що очікую милих гостей і прошу повідомити мене на коли прислати коней до Борок. Не отримавши протягом довшого часу жодної відомості, я написав листа, на який не дістав також жодної відповіді. Цього тижня я їду до Львова, а пізніше до Карлсбаду, про що повідомляю Пана. Повернусь допіру, може, тільки через місяць до Вікна.

Засилаючи сердечні поздоровлення,
залишаюсь з повагою,
слуга Владислав Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1618, с. 591 – 592. Рукопис. Оригінал.

№ 14

Вікно п[ошта] Грималів, 5.10.[18]84 [р].

Шановний Пане,

Якщо Пан має замір приїхати до мене, то просив би-м, щоби Пан зі своїм приїздом довше не зволікав і приїхав зараз, бо пізніше виїжджаю з дому на всю зиму. Очікуючи швидкої відповіді, залишаюсь з правдивою повагою.

Слуга
Владислав Федорович.

ІЛ, фонд 3, № 1603, с. 313 – 314. Рукопис. Оригінал.

№ 15

Франко у Вікні, Грималів, 7.11.1884.

– Вже все вислав. Телеграми спізнились.

Корженко.

ІЛ, фонд 3, № 1619, с. 115 – 116. Бланк телеграми. Рукопис. Оригінал.

№ 16

Клебанівка, 15.11 [1]884 [р.], Богданівка.

Шановний Пане,

Дуже дякую, що Пан був таким ласкавим зайнятись справою пошуку учителя для мого сина. Невдовзі буду у Львові і порозуміємось усно з П[аном] Бжезінським,⁸ від якого властиво отримав я лист.

Прошу прийняти вираз правдивого пошанівку і поваги, з якою залишається
Шановного Пана слуга
Гадей Федорович.

ІЛ, фонд 3, № 1603, с. 347 – 348. Рукопис. Оригінал.

№ 17

Вікно, пошта Грималів 8.12.[18]84 [р].

Шановний Пане,

Дякуючи Богу, моя мати⁹ чується краще і здається, що небезпека минула. Наші шановані і поштиві старші урядники та слуги, ще перед моїм приїздом, зробили все, що тільки треба і можна було зробити, і дали нам щирий доказ своєї прив'язаності і турботливості. Це і надзвичайна увага і турбота, яку в тих днях виявили для нас сусіди, знайомі, кривні і ціла околиця – це для нас помічний бальзам в цьому прикрому випадку. Як на тепер виздоровлення проходить задовільно, але це, що спущено мамі кров на 76 році і при її вутлому і схорованому здоров'ю в тому віці має фатальні наслідки. Ще раз Панові за ласкаву допомогу обоє сердечно дякуємо.

Щиро мені жаль, що Пан мав такі неприємності – подвійно то болить, що незаслужено і від своїх – ще більше мені жаль, що стабільність і незалежне становище, якого так для Пана бажаю, обминуло Пана і надалі зістав пан як те зерно, вітром гнане. Прагнув би я щиро, аби і Пан вже десь осів і коріння запускати почав. Мій дім завжди стоїть для Пана відкритим і завжди буде у ньому Пан любим гостем. А якщо Пан захоче у нас затриматись довше, тим приємніше можна буде користати нам з такого милого товариства. Я,

повертаючись до Відня, – не знаю, коли це ще наступить – затримаюсь на один день у Львові і буду бачитись з Паном. Тим часом ще раз дякую за пам'ять і прошу прийняти запевнення щирої приязні.

Владислав Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1603, с. 385 – 388. Рукопис. Оригінал.

№ 18

Вікно, п[ошта] Грималів, 9.2.[18]85 [р.].

Шановний пане,

По приїзді прошу мені повідомити про результати своєї подорожі, та коли Пан думає приїхати до Вікна.

Очікуючи відповіді, остаюсь з поважанням.

Владислав Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1603, с. 495 – 496. Рукопис. Оригінал.

№ 19

Карлсбад, 21.5.[18]85 [р.].

Шановний Пане,

Власне тільки що отримав я лист від Пана і відразу на нього відповідаю.

Тішить мене вістка, що Пан 1-у частину своєї праці закінчив. Бажання Пана присвятити її моїй мамі зі свого боку сприймаю з радістю і думаю, що мати охоче на це погодиться. Щодо друку то потрібно усно порозумітись. Я 26 повертаюсь додому і затримаюсь день у Львові – отже будемо мати можливість порозумітись. Дуже мені занепокоїло, що Пан про своє здоров'я пише. Коли б Пан хотів провести у нас на Поділлі пару тижнів в тиші, офірував би я Панові як санаторій гарний і сухий покоїк в лісничівці в лісі товстецьким, де лісник Комаринський і його жінка би Пана обслуговували. Молоко, свіже лісне повітря і абсолютний спокій мав би там Пан. Познайомився я тут з однією росіянкою, яка знала Шевченка і оповідала мені деталі одного його любовного епізоду з останніх літ життя його. Занотував це для “Зорі” як причинок¹⁰ до його біографії, цікавий тим, що його оповів свідок наочний, постільки діялось це в домі її тітки, де вона тоді перебувала ще дівчиною. Сподіваюсь, що незабаром побачимось, а тимчасом стискаю долоні Пану сердечно.

Владислав Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1615, с. 189 – 192. Рукопис. Оригінал.

№ 20

Вікно, 4/8 1885 [р.].

Шановний Пане!

Дуже приємно мені буде вітати Пана з шановними гістьми з Києва у себе. Син мій, який ще не може прибути, телеграфував, запрошуючи також панство на відвідини до Вікна і нашої околиці. Отож очікую від Пана телеграму: вістки, коли завтра маю послати коней по Панство до Хоросткова.

В милому очікуванні зістаю.

[Кароліна]Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1615, с. 247 – 248. Рукопис. Оригінал.

№ 21

Вікно, 30/8 1885 [р.].

Шановний Пане!

Через те, що мій син, перед кількома днями, виїхав до Відня, і я не знаю, коли повернеться, відписую Пану, що якщо син в тим часі повернеться, то йому дуже буде приємно у себе вітати панство.

Залишаюсь з виразом поваги.

[Кароліна]Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1603, с. 635 – 636. Оригінал. Рукопис.

№ 22

Вікно, п[ошта] Грималів 12.11.[18]85 [р.].

Шановний Пане,

Не маючи від Пана довший час жодної вістки щодо особи, про яку йдеться, згодив до писання тутешнього вчителя. Через це не можу користати з готовності Пана Шухевича.¹¹ Перепрошую і дякую за труд і послугу. Коли Пан до нас приїде? Я правдоподібно цілу зиму буду у Вікні.

Сердечні поздоровлення.

В.Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1603, с. 829 – 830. Рукопис. Оригінал.

№ 23

Съ жел[аніємъ] нов[ого] год[а] 1886.

*ЛЛ, фонд 3, № 1635, с. 77 – 78. Візитка Владислава Федоровича. Рукопис.**Оригінал.*

№ 24

Вікно, п[ошта] Грималів, 12.2 [18]86 [р.].

Дуже дякую Панові за прислані номери “Czasu”¹¹ і прошу надалі, як тільки Пан знайде щось в тому роді, прислати мені – відомо Пану, що збираю це до архіву.

Одночасно з тим прошу Пана, аби Пан захотів прислати всі номери “Зорі”¹² в чотирьох екземплярах (за оплатою), в яких були, або ж будуть мої афоризми. Добре би було, аби Пан про них щось написав до “Słowa Peterburgskiego”¹³ і долучив деякі з них.

Щодо особистої справи Пана, про яку Пан писав,¹⁴ то було це першою моєю думкою і дуже би я того сам бажав. Однак потрібно це робити зграбно і особисто кожного з членів комісії обробити і прихилити до себе. Як буде засідання комісії, то приїду зумисне завчасу і буду сам за тим ходити і клопотатися, може щось вдасться зробити.

Засилаю Панові сердечні поздоровлення.

В.Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1608. с. 117 – 118. Рукопис. Оригінал.

№ 25

Вікно, п[ошта]Гримайлів, 23.2.[18]86 [р].

Шановний Пане,

Не відписав Пану відразу, постільки я був хворим і лежав у ліжку, тепер ще не є здоровий. Прошу Пана наполегливо зараз про ті афоризми і про цілу цю справу нічого не писати до польських видань, постільки зараз є дуже невідповідна хвиля до атаки на поляків через ситуацію, яку створила промова Бісмарка і нечуване роздраження та іритацію, в яку зараз поляки потрапили. В осине гніздо, в яким тут сидимо, порушене і розвітрене, не треба зараз туди класти руку. З іншого боку, не треба бити слабого або раненого і в тій хвилі, де сам Бог їх так тяжко ударив. Не потрібно їх нам рухати – було б це нешляхетно і нетактовно.

На маніфестацію, про яку Пан пише, потрібно почекати, як буде відповідна пора. Зараз вона цілком невідповідна. “Überall ist in Anbetracht zu ziehen: die Sache und die Art – die schlechte Art verdirbt die gute Sache”¹⁵ про це особливо нам, русинам, пам’ятати треба, “denn was die Art anbelangt, da sind wir Slumper in haben noch gar vieles zu lehren.”¹⁶

Щодо одруження Пана, то не можу нічого більше сказати, як тільки з цілого серця найщиріше і найгарячіше: Дай Боже щастя і всіляких гараздів. Аби Пан у правдивій приязні з особою щиро прихильною і повністю Панові відданою в теплі домашнього буття знайшов спокій, силу і бажання життя, яке ніщо інше тільки це одне дати нам може. Ще раз найсердечніші побажання! Я не в силах написати Пані сьогодні. Дякую Пану дуже за прислані мені книги і прошу шановній своїй нареченій передати від мене повні пошанування поклони, хоч не маю щастя бути з нею особисто знайомим.

Стискаю сердечно Пану долоні.

Прихильний
Владислав Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1608, с. 125 – 128. Рукопис. Оригінал.

№ 26

Вікно, п[ошта] Гримайлів, 4.4.[18]86 [р].

Шановний Пане,

Не був я приготований на те, що Пан зажадає так швидко суму, котру Пану я обіцяв дати. Тимчасово не маю ані одного гульдена готівки, але казав я порозсилати проби пшениці і як тільки віднайдеться купець і стягну трохи грошей, пошлю Пану те, що обіцяв.

Прошу бути виrozumілим на те зволікання, бо цей рік винятковий, такий нечувано трудний і важкий для господарів, як ще ніколи жоден рік не був. Майже всі джерела прибутків висохли, а найфатальніше, що всюди загальна нужда зростає, і тим більше таких, що просять допомоги – а допомогти їм трудніше ніж коли.

Що стосується академіка, не пише мені Пан речі найважливішої: що він за тиждень чи місяць буде жадати? Не знаючи цього, не можу його запрошувати.

Коли йдеться про гроші, там треба бути ясним і точним – це є підстава добрих стосунків між людьми.

Засилаю вияв приязні. Зістаю з повагою.

Владислав Федорович.

[P.S.] Уже півмісяця стоять тучні воли на продаж, а купця нема, так якби люди вже перестали їсти хліб і м'ясо.

ЛЛ, фонд 3, № 1608, с. 251 – 252. Рукопис. Оригінал.

№ 27

Вікно, п[ошта] Грималів, 15.4.[18]86 [р].

Шановний Пане,

Не повірять Пан, як мені було прикро, як кожного дня про це думав, щоби послати Панові суму, котру Пану я обіцяв і котру в такій важливій хвилі Пану більше, ніж коли б то не було, потрібно. Але в цьому році всі джерела прибутку висохли і торгівля повністю зупинилась. Ще від часу, як ми бачились у Львові, проби намолоченої пшениці лежать у факторів у Львові, Тернополі, Грималові, а купців на них немає. Тучні воли стоять і купців на них нема – і ціна на них щодень падає.

Я, котрий щороку мав 40 – 58 тисяч чистого зиску, в цім році буду мати 9 – 10 тисяч дефіциту.

З найбільшим вибаченням посилаю Пану 150 фл[оринів], а решта 50[флоринів] пошлю пізніше, і прошу пам'ятати, що ті гроші відбираю собі, аби дати Пану. Отже ж прошу їх вважати не тільки як інтерес, але за правдиву приятельську послугу.

Щасти Боже!

Владислав Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1608, с. 125 – 128. Рукопис. Оригінал.

№ 28

[26.6.1887 р.].

Прошу Пана

Вступити ввечері до Таубера (адресу залишаю) і взяти з собою машинку для друкування – заплачена.

Іду о 10-ій залізницею. Вступити до Дому Народного і забрати з собою від терціана (111 поверх) Юзя Маринюка.

26.6.87.

Владислав Федорович.

Зупинився у Жоржа. Від'їжджаю поспішним по 3-ій.

ЛЛ, фонд 3, № 1602, с. 124 – 125. Рукопис. Оригінал.

№ 29

Вікно, п[ошта] Грималів, 18.4.[18]89 [р].

Шановний Пане,

Чи не захотів би Пан ще пошукати, чи не знайдуться в Пана оті три зошити справ Батька в останній редакції, бо дуже мені на них залежить, а у Вікні їх

знайти не можу. Одночасно прошу ласкаво сказати п. Павликові, лист якого тут на мене чекав, що визнаю потребу творів та карт, про які пише, і прикро мені, що не маю зараз на це потрібних фондів, бо каса моя мусить щомісяця виплачувати 7 – 8 тисяч необхідних видатків, без непередбачених, яких у цьому році багато на мене спало. В звиклих часах трудно було з прибутків покрити бюджет, а тепер тим більш в стократ, коли всі державці та орендарі відмовили виплату, на яку ми розраховували. Я не в стані нічого вимагати і буду щасливим, якщо мені до половини вдасться залатати дефіцит.

Те, що він хоче, добре й корисне і з тим погоджуюсь, але так само, як він, не маю на це грошей.

Напишіть мені, Пане, що там чувати і прийміть Пане разом з Шановною своєю Дружиною і вашим дитятком щирі побажання веселих свят.

Правдиво зичливий,
В. Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1605, с. 239 – 242. Рукопис. Оригінал.

№ 30

24.9.[18]89 [р.].

Коханий Пане Іване,

З радістю вичитав в Кур'єрі, що Пана випущено на волю¹⁸. Коли Пан був у в'язниці, хотів я відвідати панську дружину та запитати її, чи не міг би я на щось придатись, але мені відповіли на це, що виїхала невідомо куди. Пізніше довідався від Ганкевича,¹⁹ що виїхала до своїх родичів у Росію. Тепер думаю, що після виходу з в'язниці буде Пану потрібно пару гульденів. Посилаю Панові 50 фл[оринів] з щирим і сердечним поздоровленням.

В. Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1605, с. 283 – 284. Рукопис. Оригінал.

№ 31

Львів, готель Жоржа, 6.2.[18]95 [р.].

Вельмишановний Пане,

Ще раз якнайприємніше дякуючи за ласкаву допомогу, посилаю з додатком 20 фл[оринів] як гонорар за переклад і за каліграфічний перепис.

З правдивою повагою,
щиро зичливий
Владислав Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1610, с. 55 – 56. Рукопис. Оригінал

№ 32

Вікно, 8.12. 1904 [р.].

Ласкавий Пане,

Потрібно мені до моїх спогадів, саме зараз, даних щодо мого головування у "Просвіті".

Від котрого – до котрого. Дати річних зібрань.

Члени виділу і секретарі Просвіти в часі мого головування.

Дата смерті Юліана Лавровського,²⁰ мого попередника.

Прошу дуже про це і буду дуже вдячним, коли Пан буде таким ласкавим мені швидко прислати.

З високою повагою,
Владислав Федорович.

ЛЛ, фонд 3, № 1653, с. 83 – 84. Рукопис. Оригінал.

Примітки

1. Жеребки Шляхетські, або Жеребки Малі належали до тодішнього Скалатського повіту. Вони були розташовані 11 км на південний схід від Скалату і належали до маєтностей батька Івана Федоровича – Андрія Федоровича. При розподілі маєтностей це село дісталось братові Івана Федоровича Алоїзу.
2. Гнилиці Великі належали до Збарзького повіту, розташовані на кордоні з Росією. Пізніше селяни цього села під впливом москвофільської агітації оголосили про своє бажання приєднатись до Росії, де жива віра їхніх предків – православ'я.
3. Розалії – Іванни Гриневич.
4. Найближча залізнична станція.
5. Як і наступна телеграма вставлені у хронологічний порядок перебігу подій самим Іваном Франком.
6. Шукай одне і слідуй одному (лат.).
7. Телеграма вставлена у загальний порядок перебігу подій самим Іваном Франком і логічно передує подіям, про які йдеться в листах 3, 12 та 13.
8. Невстановлена особа.
9. Кароліна Федорович з дому Наглик (1809 – 1897).
10. Такий матеріал на сторінках “Зорі” за підписом В. Федоровича не був опублікований.
11. Правдоподібно, мова про Володимира Шухевича (1850 – 1915), відомого українського етнографа, який бував у Вікні.
12. Газета консервативного напрямку, – виходила в Кракові у 1848 – 1934 рр.
13. У журналі “Зоря”, № 2 за 1886 р. було опубліковано афоризми Владислава Федоровича українською мовою, очевидно, в перекладі з польської Івана Франка.
14. Можна здогадуватись, що йдеться про подальшу роботу Івана Франка в “Зорі”, яку відкупило від попереднього власника О. Партицького Товариство ім. Т. Шевченка, і Франко, через тенденційне ставлення до нього управи Товариства, міг залишитись без праці.
15. Скрізь треба брати до уваги: справу і спосіб – поганий спосіб псує добру справу (нім.).
16. Щодо способу, то ми тут недбалі, і нам треба багато чого навчитися (нім.).
17. Ользі Хоружинській, з якою Іван Франко мав намір по одруженню приїхати з візитом у Вікно.
18. Влітку 1896 р. Івана Франка втретє арештували разом зі знайомими та родичами дружини Ольги Хоружинської зі Східної України, які приїхали в гостину, за підозрою в шпіонажі на користь Росії.
19. Микола Ганкевич (1869 – 1939) – відомий політичний і громадський діяч, знайомий В. Федоровича та І. Франка.
20. Юліан Лавровський (1821 – 1873) – культурний і політичний діяч, посол до галицького сейму (з 1861 р.) і його віце-маршалок, голова “Просвіти”(1870 – 1873), після смерті якого головою цього товариства було обрано В. Федоровича.

ORDERED BIOGRAPHY

Roman HORAK

*Lviv Ivan Franko Memorial Museum of Literature,
Ivan Franko st., 150–152, UA – 79011 Lviv, Ukraine*

The author investigates the relationships between Ivan Franko and Vladislav Fedorovych, the owner of the village Vikno, Ternopil region, a writer and a famous public figure, who ordered Franko the biography of his father, Ivan Fedorovych, a writer and an outstanding public figure of the revolutionary period of 1848. The history of this biography writing is also investigated in the publication. There are also 32 letters written by Vladislav Fedorovych to Ivan Franko, first published in this work.

Key words: Ivan Franko, Vladislav Fedorovych, Ivan Fedorovych, letters.

Стаття надійшла до редколегії 18.02.2004

Прийнято до друку 20.05.2004